

Les Illes Balears cap al Residu Zero

Fundació prevenció
residus i consum

Rezero

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

SITUACIÓ ACTUAL I INDICADORS PER A LA TRANSICIÓ

OCTUBRE 2019

Edició:

Octubre 2019

Autoria:

Rezero – Fundació per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable

C. Bruc, 91, 4a planta - 08009 Barcelona

Amb la col·laboració de Fundació Marilles i del Govern Balear

Disseny i maquetació:

Clou disseny gràfic - clou.cat

Informe disponible a: www.rezero.cat

Reconeixement – Compartir igual (by-sa) – Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Aquest informe s'ha editat per a fer-ne difusió en formats digitals.

Índex

PRESENTACIÓ	4	BLOC 4 // RESPONSABILITAT AMPLIADA DEL PRODUCTOR	35
BLOC 1 // PREVENCIÓ I GENERACIÓ DE RESIDUS	5	Indicador 19 Bolquers d'un sol ús	36
Indicador 1 Producció de residus municipals	6	Indicador 20 Productes menstruals d'un sol ús	37
Indicador 2 Desacoblament PIB i generació de residus	7	Indicador 21 Càpsules de cafè	38
Indicador 3 Producció de residus perillosos	8	Indicador 22 Consum de llaunes de refrescos i cerveses	39
Indicador 4 Producció de residus de la construcció	9	Indicador 23 Consum d'aigua mineral	40
Indicador 5 Reutilització i preparació per a la reutilització de materials	10	Indicador 24 Tipus de deixalles marines recollides	41
Indicador 6 Envasos reutilitzables de begudes	11	Valoració Bloc 4	42
Indicador 7 Despesa pública en gestió preventiva de residus	12	BLOC 5 // POLÍTICA MUNICIPAL	46
Indicador 8 Generació de residus mensual	13	Indicador 25 Recollida de la fracció resta	47
Valoració Bloc 1	14	Indicador 26 Recollida selectiva bruta	48
BLOC 2 // GESTIÓ I TRACTAMENT DE RESIDUS	19	Indicador 27 Municipis amb porta a porta	49
Indicador 9 Recollida selectiva de residus	20	Indicador 28 recollida fracció orgànica	50
Indicador 10 Recollida selectiva i fracció resta	21	Valoració Bloc 5	51
Indicador 11 Producció de la fracció resta	22	PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO	53
Indicador 12 Destinació residus sòlids urbans	23	REFERÈNCIES	59
Indicador 13 Emissions de gasos amb efecte hivernacle	24	ACRÒNIMS	61
Indicador 14 Deixalleries autoritzades	25		
Valoració Bloc 2	26		
BLOC 3 // CONSUM	29		
Indicador 15 Comerç just	30		
Indicador 16 Agricultura ecològica	31		
Indicador 17 Empreses amb sistemes voluntaris per a la protecció del medi ambient	32		
Indicador 18 Consum de carn	33		
Valoració Bloc 3	34		

Fundació prevenció
residus i consum

Rezero

Presentació

Rezero – Fundació per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable presenta el primer informe “Illes Balears cap al Residu Zero, Situació actual i indicadors per a la transició 2019» coincidint amb la recent aprovació de la primera Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears.

L'objectiu de l'informe és fer una anàlisi i seguiment continuat de dades rellevants que ajudin a conèixer l'estat i les tendències del consum de recursos naturals i la generació de residus a les Illes Balears.

Amb aquesta finalitat, Rezero ha dissenyat i analitzat vint-i-vuit indicadors que permeten valorar la situació a les Illes Balears en aquells aspectes considerats estratègics per avançar cap a la societat residu zero. L'estructura de l'informe s'articula a partir de cinc eixos: prevenció i generació de residus, gestió i tractament, consum, responsabilitat ampliada del productor i política municipal.

Les dades i l'anàlisi que s'aporten permeten observar l'evolució interanual i, a través de la darrera dada disponible, situar la mirada sobre la situació actual. Considerem que el sistema d'indicadors ha de ser obert i flexible i, aquest informe és el primer d'un seguit d'informes periòdics que comportaran una tasca pionera realitzada per Rezero de sistematització, millora i actualització contínua dels indicadors inicials que permetin adaptar-se a l'evolució constant de la realitat balear.

S'espera que aquesta bateria d'indicadors puguin incentivar i donar suport al disseny de polítiques de prevenció de residus, ser útils per establir objectius específics i permetin fer un monitoratge de l'impacte de l'adopció de certes mesures com la primera Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears, els Plans Directors Sectorials de les quatre illes i els Plans i Programes de prevenció de residus municipals, entre d'altres.

D'altra banda, l'informe d'indicadors ha de servir com una eina de comunicació per a tots els sectors tot fomentant pràctiques encaminades al residu zero com, per exemple, l'ecodisseny, la reparació i reutilització o l'adopció de sistemes de responsabilitat ampliada del productor.

Amb aquest informe Rezero vol aportar noves dades per a la reflexió i la formulació de propostes per a que les Illes Balears faci front al nou marc legal i transiti, de forma ràpida i decidida, cap a un model de producció i consum que redueixi l'explotació i el malbaratament de recursos naturals i assoleixi una reintroducció efectiva dels residus/recursos com a matèria primera a la indústria i l'agricultura.

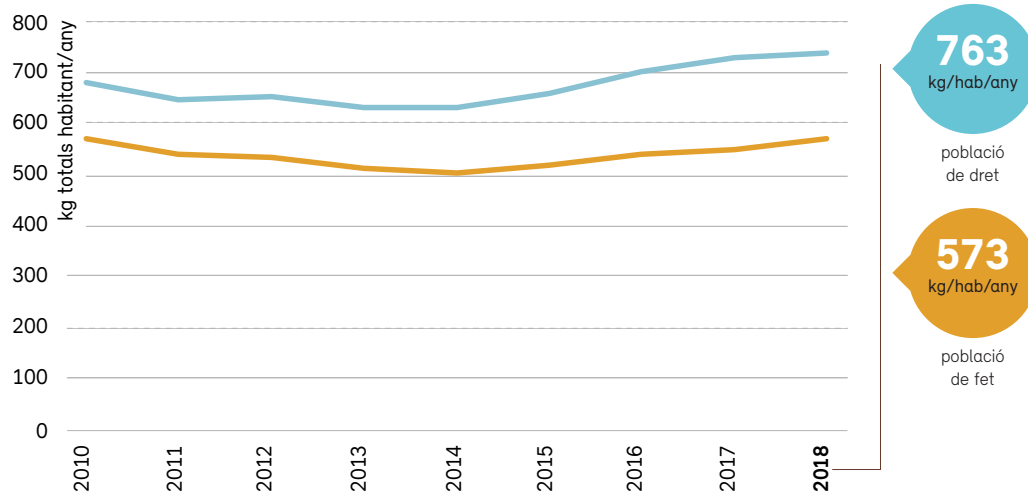
Bloc 1

PREVENCIÓ I GENERACIÓ DE RESIDUS

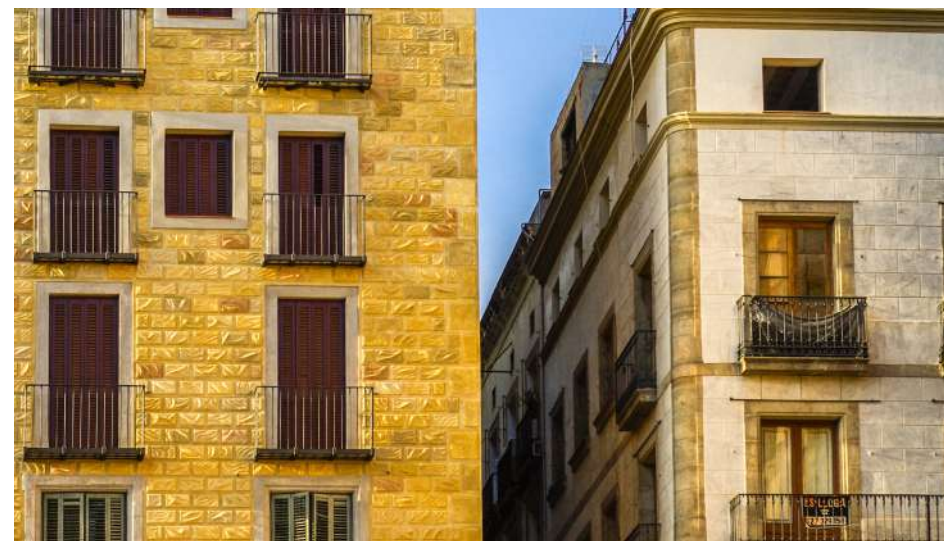
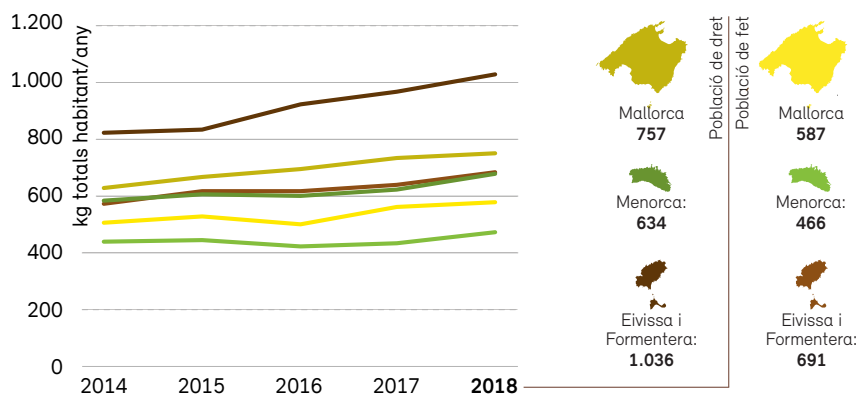
INDICADOR 1

PRODUCCIÓ DE RESIDUS MUNICIPALS

Evolució de la quantitat de residus municipals generats a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. IBESTAT, Institut d'estadístiques de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

La producció de residus es presenta segons la població de dret (empadronada) i la població de fet (suma de les persones residents presents i les transeünts).

Durant els primers 4 anys del període estudiat (2010-2013), s'observa una davallada d'un 2% en la producció de residus de la població de dret i d'un 7% en la població de fet, coincidint amb el final de la crisi econòmica.

A partir d'aquest moment, la generació de residus per habitant i any augmenta durant tot el període (2013-2018). La generació de residus per habitant de dret l'any 2018 va ser un 18% superior respecte l'any 2010, mentre que la generació de residus per habitant de fet l'any 2018 va ser un 6,5% superior respecte l'any 2010.

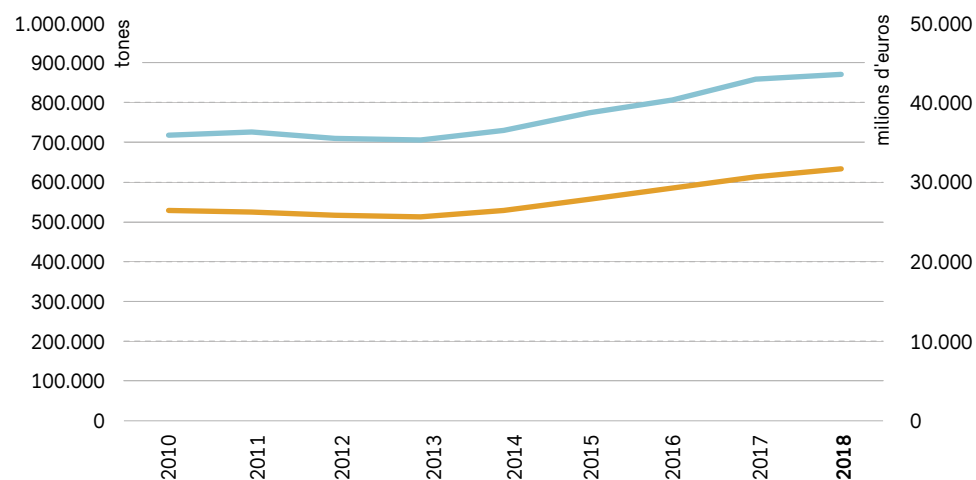
Si s'observa per territori, les illes d'Eivissa i Formentera són les que generen més residus per població de dret (1.036 quilograms per habitant i any), seguit per Mallorca (757 quilograms per habitant i any) i Menorca (634 quilograms per habitant i any).

Considerant la població de fet, Menorca és l'illa que genera menys quilograms de residus per habitant, seguit de Mallorca i Eivissa i Formentera.

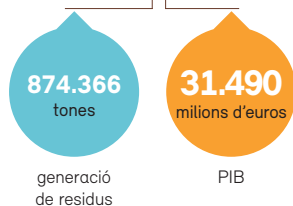
INDICADOR 2

DESACOBLEMENT PIB I GENERACIÓ DE RESIDUS

Evolució de la generació de residus i el PIB anual a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Institut Nacional d'Estadística, Govern de les Illes Balears i Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

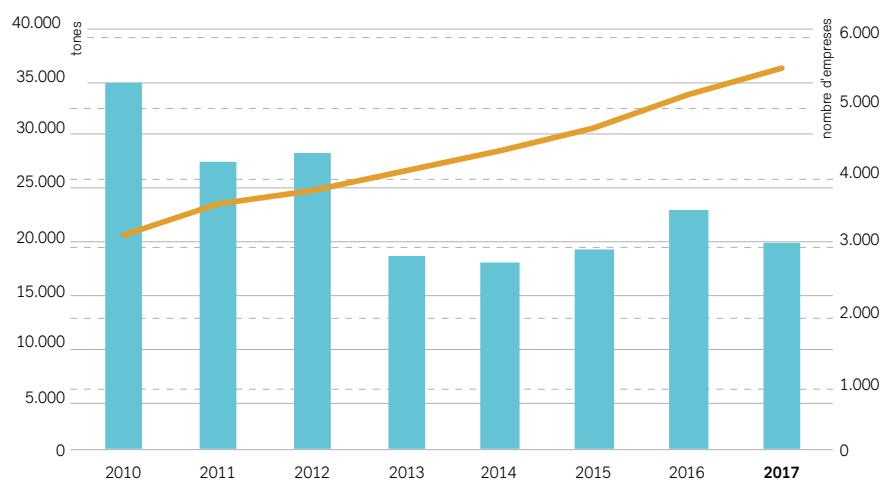
L'any 2018, la generació de residus a les Illes Balears va ser de 874.366 tones, un 21,5% superior respecte l'any 2010. En el primer període estudiat (2010-2013) s'observa una petita davallada a conseqüència de la crisi econòmica, assolint el mínim l'any 2013 amb 705.206 tones. A partir del 2013, torna a incrementar fins a l'any 2018, on la generació de residus assolix el seu màxim amb 874.366 tones.

El PIB també va disminuir en els primers anys del període estudiat (2010-2013) a causa de la crisi econòmica, arribant al seu mínim l'any 2013, amb 25.508 milions d'euros. A partir del 2013 el PIB ha crescut anualment, assolint el seu màxim l'any 2018 amb 31.490 milions d'euros.

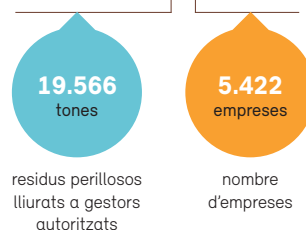
INDICADOR 3

PRODUCCIÓ DE RESIDUS PERILLOSO

Generació de residus peril·losos lliurats a gestors autoritzats a les Illes Balears (2010-2017)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria medi ambient, agricultura i pesca

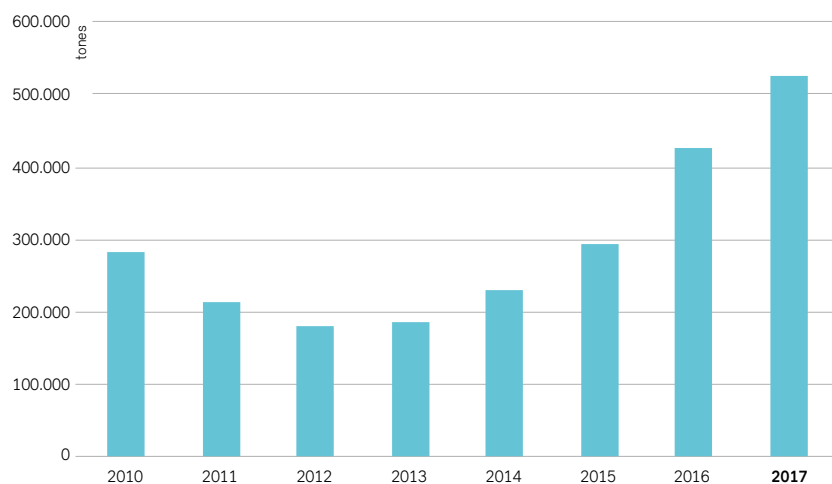
Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010-2017) els residus lliurats a gestors autoritzats han disminuït aproximadament un 50%. El 2014 va ser l'any on els residus lliurats a gestors autoritzats van ser més baixos, amb 17.825 tones. Durant l'última part del període (2014-2017) s'han incrementat lleugerament. Les dades gestionades són extretes a partir de les declaracions dels Gestors Autoritzats per gestionar residus peril·losos, però les dades de producció podrien ser diferents. El nombre de petits productors de residus peril·losos no ha deixat d'augmentar durant tot el període estudiat (2010-2017). L'any 2017 el nombre d'empreses era un 75% superior respecte l'any 2010.

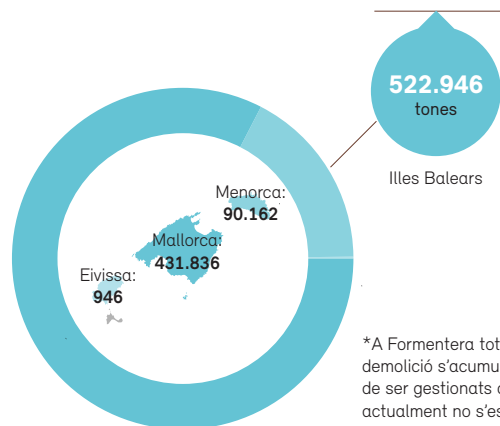
INDICADOR 4

PRODUCCIÓ DE RESIDUS DE LA CONSTRUCCIÓ

Evolució de la quantitat de residus de la construcció transportats a les plantes públiques de tractament (2010-2017)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria medi ambient, agricultura i pesca

*A Formentera tots els residus de construcció i demolició s'acumulen en un espai habilitat per tal de ser gestionats correctament en un futur, però actualment no s'estan comptabilitzant les tones de residus recollides.

Tendència de l'indicador

En el període 2010-2012 la generació de residus de la construcció va experimentar una davallada. Coincidint amb la crisi econòmica, l'any 2012 la generació de residus de la construcció va disminuir aproximadament un terç respecte l'any 2010.

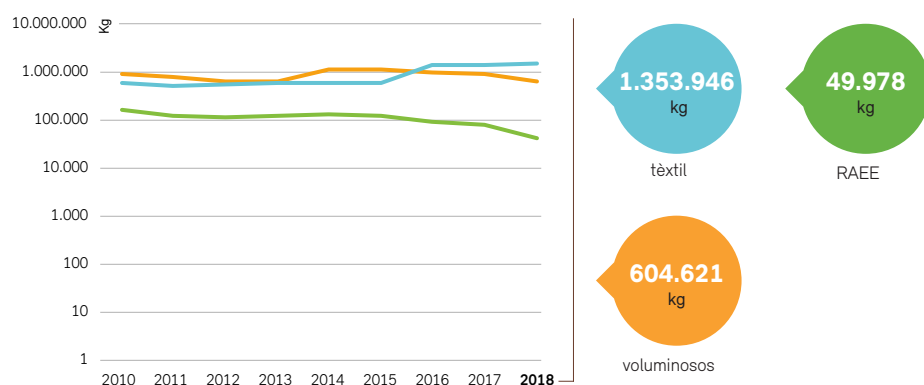
Des d'aleshores fins al 2017 la generació de residus de la construcció ha augmentat any rere any. Arribant, l'any 2017, pràcticament a doblar la producció respecte l'any 2010.

Si s'observa la generació de residus de la construcció per illes, Mallorca genera el 82,5% d'aquest residu, Menorca el 17,3% i Eivissa el 0,2%. Actualment no existeixen dades de volum recollits a Formentera, on s'estan acumulant en un espai habilitat per tal de ser gestionats correctament en un futur.

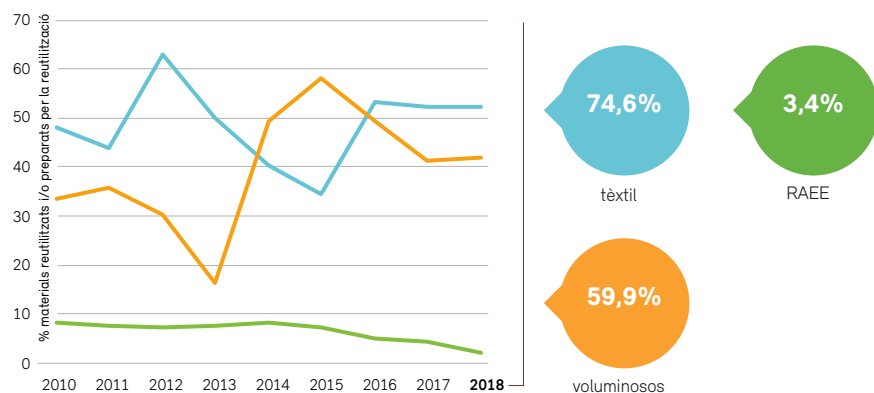
INDICADOR 5

REUTILITZACIÓ I PREPARACIÓ PER A LA REUTILITZACIÓ

Evolució de la quantitat de materials reutilitzats i/o preparats per a la reutilització a les Illes Balears (2010-2018)*

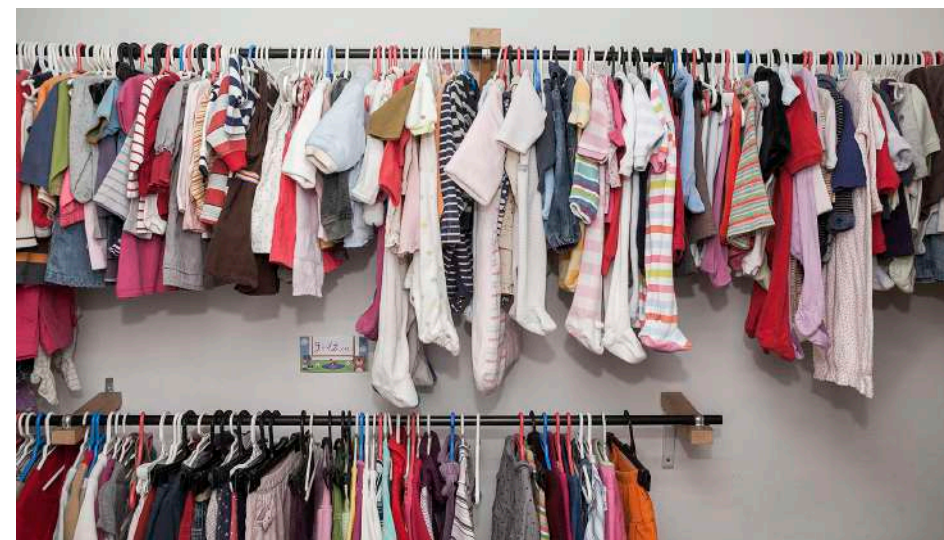

Evolució de la quantitat, en percentatge, del material reutilitzat i/o preparat per a la reutilització respecte el total recollit per les entitats (2007-2017)

Font: Fundació Deixalles i Càritas. S'han fet estimacions en alguns anys degut a problemes en l'obtenció de dades.

* Només s'han obtingut dades de les associacions i empreses recuperadores Fundació Deixalles i Càritas

Tendència de l'indicador

El gràfic està representat a escala logarítmica a causa de les diferències de magnitud entre les quantitats reutilitzades i/o preparades per a la reutilització del tèxtil i la resta de materials analitzats. S'observa que el material més reutilitzat i/o preparat per a la reutilització és el tèxtil. Durant els primers anys del període estudiat (2010-2015) s'observa un estancament en els quilograms de tèxtil reutilitzat fins l'any 2016 en què hi ha un increment significatiu. En l'últim any, els quilograms reutilitzats són aproximadament 1.300.000 quilograms, suposant gairebé el 70% de tots els quilograms recollits. Pel que fa als residus voluminosos, la quantitat reutilitzada i/o preparada per a la reutilització fluctua al llarg del període analitzat però amb uns volums actuals de reutilització similars als de l'any 2010. L'any 2018, el 60% dels materials que van entrar a les plantes de les entitats van ser reutilitzats i/o preparats per la reutilització.

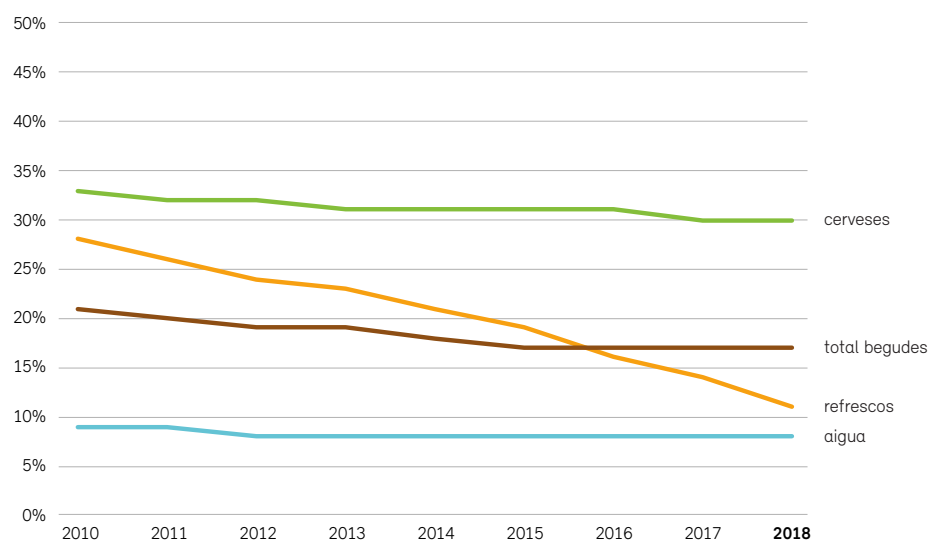
Pel que fa a la reutilització i preparació per a la reutilització de RAEE, s'observa una tendència a la baixa. L'any 2018, la quantitat de RAEE reutilitzats i preparats per la reutilització va ser un 30% inferior respecte l'any 2010. L'any 2018, es va reutilitzar o preparar per a la reutilització un 2,5% de tot el material que va entrar a les plantes de les entitats.

En global, l'any 2018 les entitats a Balears van reutilitzar o preparar per a la reutilització 2.008 tones de béns, de les quals gairebé el 70% corresponen a tèxtil.

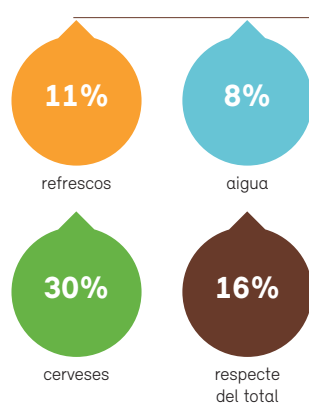
INDICADOR 6

ENVASOS REUTILITZABLES DE BEGUDES

Evolució de la quota d'envasos reutilitzables (aigua, refrescos i cerveses) respecte del total d'envasos comercialitzats a les Illes Balears (2000-2018)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la consultora Canadian i fent estimacions realitzades a partir de les dades estatals.

Tendència de l'indicador

La quota d'envàs reutilitzable no ha deixat de disminuir en tot el període estudiat, passant d'un 21% al 16% el 2018. Els envasos de refrescos reutilitzables són els que més han disminuït, han passat d'una quota del 28% a una de l'11%.

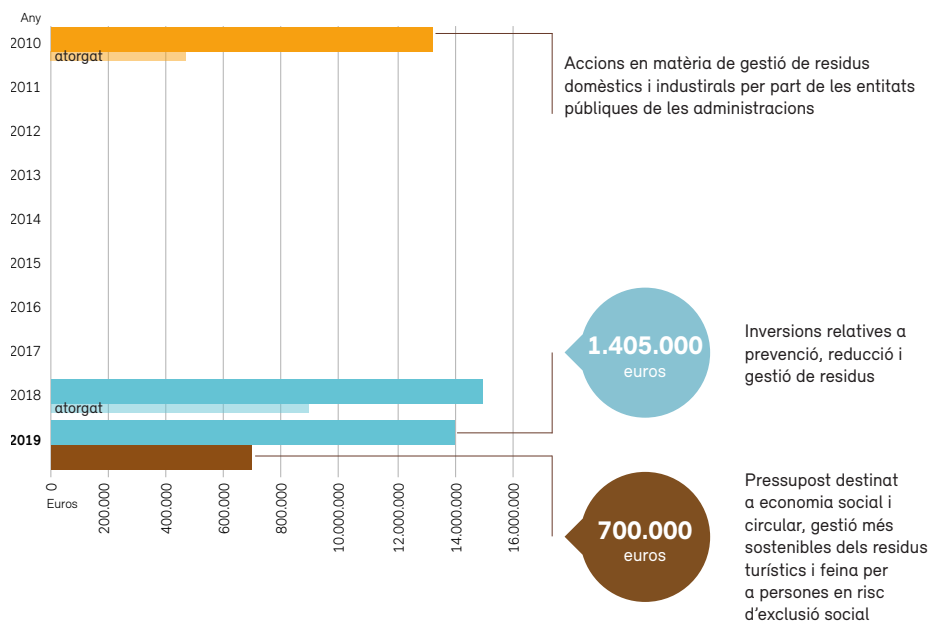
Els envasos de cervesa també han patit una davallada significativa: l'any 2010 la quota d'envàs reutilitzable era d'un 33%, mentre que l'any 2018 només era d'un 30%.

Pel que fa a les aigües també s'observa una reducció progressiva en la quota d'envasos reutilitzables, significat l'any 2018 tan sols el 8% del total d'envasos comercialitzats.

INDICADOR 7

DESPESA PÚBLICA EN GESTIÓ PREVENTIVA DE RESIDUS

Evolució de la quantitat en euros que ha destinat el Govern de les Illes Balears a convocatòries de subvenció per a fomentar actuacions de prevenció i gestió de residus (2010-2019)

Font: Departament de Medi Natural del Govern de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

Durant el període 2010-2019 només s'han destinat partides pressupostàries per projectes de prevenció, reducció i gestió de residus els anys 2010, 2018 i 2019.

L'any 2010 es van destinar 1.324.350 euros per subvencionar accions en matèria de gestió de residus domèstics i industrials per part de les entitats públiques de les administracions. El pressupost atorgat va ser de gairebé 474.000 euros.

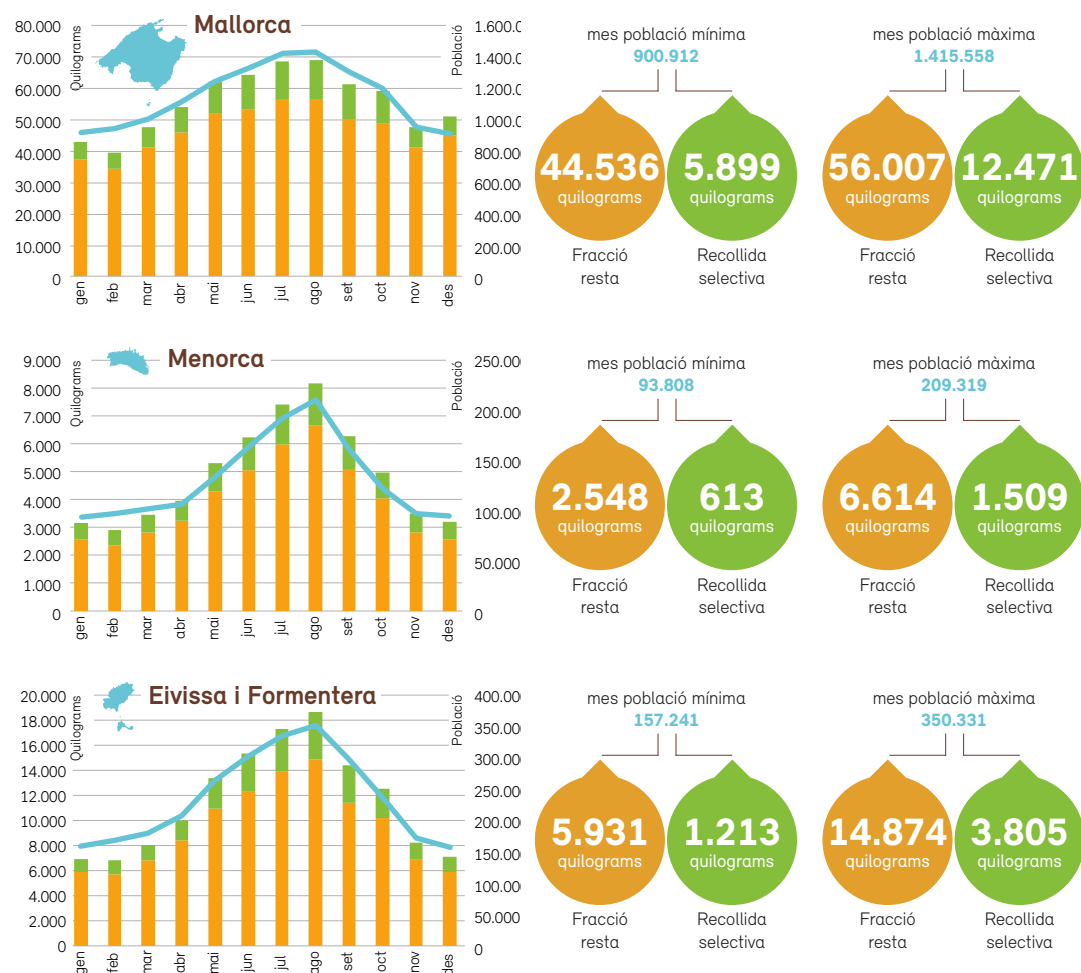
L'any 2018 es van destinar 1.500.000 euros en inversions relatives a la prevenció, reducció i gestió de residus i es va atorgar gairebé el 60% del pressupost final.

L'any 2019 s'han tornat a destinar 1.405.000 euros a inversions relatives a la prevenció, reducció i gestió de residus i, a més a més, s'han destinat 700.000 euros a projectes d'economia social i circular, gestió més sostenible dels residus turístics i creació d'ocupació per a persones en risc d'exclusió social.

INDICADOR 8

GENERACIÓ DE RESIDUS MENSUAL

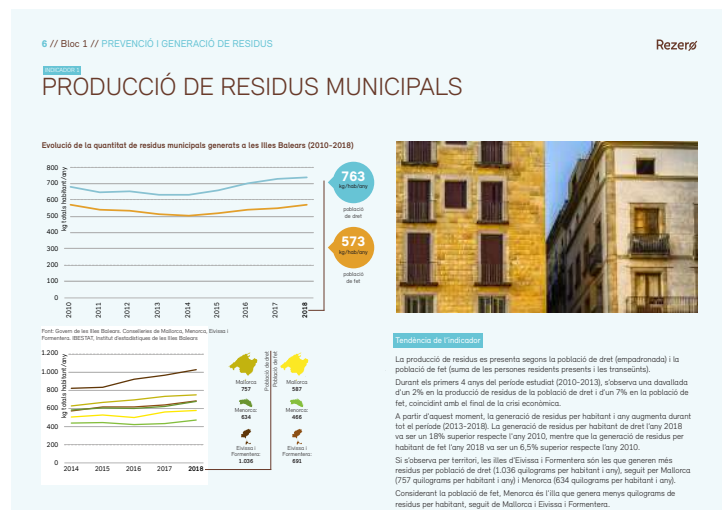
Evolució de la generació de residus i de l'Indicador de pressió humana mensual a les Illes Balears (2018)

Tendència de l'indicador

Durant l'any 2018, en totes les illes s'observa un increment en la població a causa del turisme durant els mesos d'abril a octubre, assolint el seu màxim a l'agost. S'observa que l'increment en la generació de residus està estretament relacionada amb l'increment del nombre de persones. Les illes d'Eivissa i Formentera són les que pateixen un increment en generació de residus superior, seguit de Menorca i Mallorca.

VALORACIÓ BLOC 1

Producció de residus i política de prevenció de residus

L'indicador més important per a avaluar la situació a les Illes Balears respecte la prevenció de residus hauria de ser la reducció de la producció de residus i, especialment, la reducció de la fracció resta. Cal tenir present però, que aquest indicador ve condicionat per altres factors com la situació econòmica, el turisme, els instruments fiscals implementats en un territori, etc.

A les Illes Balears cal prestar especial atenció a l'elevat nombre de turistes que any rere any visiten l'arxipèlag (16.583.654 l'any 2018 segons l'Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears). Per aquest motiu, molts dels indicadors analitzats incorporen l'Índex de Pressió Humana (IPH), indicador que estima la càrrega demogràfica real que suporta un territori en un període determinat. Durant el període estudiat (2010-2018) el turisme ha augmentat de manera progressiva. L'agost de l'any 2018 les Illes Balears van batre el record de turistes i la població va augmentar un 75% respecte la seva població empadronada. Aquest increment tant dràstic de la població comporta una major generació de residus que, sovint, porta al col·lapse dels abocadors i les plantes de tractament de residus de l'arxipèlag.

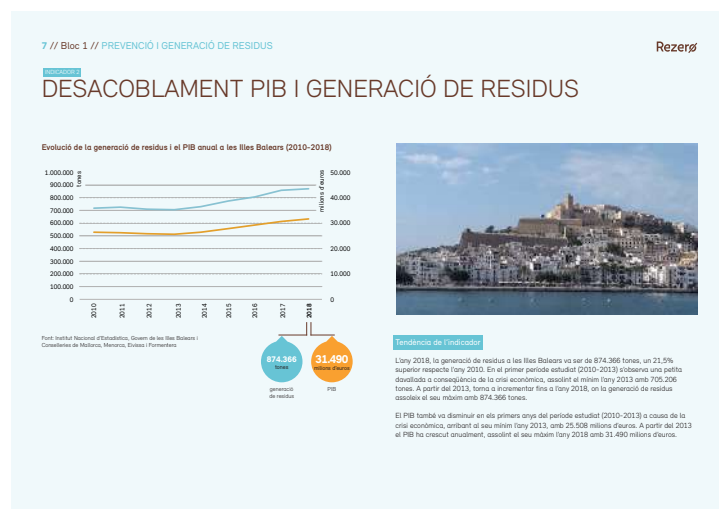
La generació de residus municipals a les Illes Balears es va situar **l'any 2018 en 874.366 tones, un 21,5% més que l'any 2010**. Durant el període estudiat (2010-2018) es pot veure com la producció de residus municipals va disminuir lleugerament durant els primers anys a causa de la crisi econòmica. Aquesta tendència es va anar invertint progressivament amb la recuperació econòmica del país i l'increment del turisme fins a l'actualitat, amb un augment tant de les tones de residus generades com de la producció per càpita.

A nivell de generació de residus per persona i any, **les Illes Balears se situen al nivell més alt de tot l'estat espanyol amb una generació de 763 quilograms per persona i any** (equivalent a 2,02 quilograms per persona i dia).

Així doncs, i tal com es mostra als indicadors, **la relació entre PIB i producció de residus és encara forta a les Illes Balears** i el desacoblament real de la producció de residus i el creixement econòmic, estratègia principal per prevenir la generació de residus tal com marca la política europea, esdevé una assignatura pendent.

Les Illes Balears se situen al nivell més alt de tot l'estat espanyol amb una generació de 763,5 quilograms per persona i any

VALORACIÓ BLOC 1

Per tal de valorar i visualitzar l'impacte de la població turística sobre la producció i recollida selectiva, s'ha analitzat la generació de residus mensual de cada illa tot observant un increment notable en la generació de residus municipals en els mesos estivals (juny, juliol i agost) causat per l'elevat turisme a les illes Balears.

La diferència de generació de residus entre el mes de màxima generació (agost) i mínima generació (gener o desembre segons l'illa) és notable. **Observem que les illes més afectades són Eivissa i Formentera amb un increment en la generació de residus d'un 161%, seguit de Menorca (154%) i Mallorca (35%).**

A més, el % de recollida selectiva durant els mesos estivals disminueixen en les illes de Mallorca, Eivissa i Formentera. Durant el mes de màxima generació la recollida selectiva a l'illa de Mallorca és d'un 11,6%, un 6% inferior que durant el mes de mínima generació. A Eivissa i Formentera la recollida selectiva és d'un 16,9% durant el mes de màxima generació i un 20% durant el mes de mínima generació.

Contràriament, a l'illa de Menorca durant el mes de generació màxima la recollida selectiva augmenta gairebé un 1% (passant de 18,5 a 19,4).

Finalment, cal destacar l'interès que ha mostrat el Parlament Balear en revertir aquesta situació mitjançant l'aprovació de la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminants de les Illes Balears. En aquesta Llei s'estableix **un objectiu de reducció de la generació de residus d'un 10% pel 2021 i d'un 20% pel 2030**, respecte l'any 2010 (basant-se en els quilograms per habitant i any calculats d'acord amb l'IPH). Aquest interès també es veu reflectit en el pressupost del Govern Balear destinat a fomentar activitats de prevenció i gestió de residus, a l'economia social, circular i a una gestió més sostenible dels residus turístics. En els darrers dos anys s'han destinat 3 milions d'euros a fomentar aquestes activitats.

La manca d'indicadors per fer el seguiment dels impactes de les polítiques de prevenció és un tema que cal treballar per a poder discriminar entre causes exògenes i endògenes de les variacions en la producció de residus.

El % de recollida selectiva durant els mesos estivals disminueixen en les illes de Mallorca, Eivissa i Formentera

VALORACIÓ BLOC 1

Residus de la construcció

Al territori balear l'indicador de producció de residus de la construcció resulta especialment interessant de considerar ja que, a partir del 2012, coincidint amb el tram final de la crisi econòmica, aquests residus han augmentat anualment fins arribar a una generació de **522.946 tones l'any 2017, incrementant en 180% els residus generats respecte a l'any 2010.**

L'illa de Mallorca és la que sembla haver contribuït més intensament a aquest augment on, l'any 2018, la pressió constructora sobre el sòl rústic va batre el rècord d'autoritzacions dels últims 18 anys, amb 613 permisos només a Mallorca.

Reutilització i preparació per a la reutilització

La reutilització, tot i ser una prioritat en la jerarquia europea de residus, és, avui en dia, un dels processos ambientals amb menys representativitat a nivell de regulació normativa i de planificació estratègica en la gestió dels residus, així com a nivell de representació en el sector econòmic i en la demanda de consum per part de la ciutadania.

Actualment, **les entitats de l'economia social i solidària juguen un paper clau** en la recollida i la reutilització del tèxtil, dels aparells elèctrics i electrònics i dels residus voluminosos al territori. Segons les dades proporcionades per la Fundació Deixalles i Càritas Menorca, l'any 2018 a les Illes Balears **s'han reutilitzat o preparat per a la reutilització 2.008 tones, de les quals gairebé el 70% corresponen a la categoria tèxtil.** En termes generals, en els darrers vuit anys les tones reutilitzades han augmentat gràcies a l'increment de material tèxtil reutilitzat, però les tones reutilitzades de mobles i RAEE han disminuït un 25% i un 27% respectivament, respecte l'any 2010.

Per tal d'incrementar aquests valors, **calen mesures que permetin augmentar la qualitat i quantitat de la recollida selectiva dels materials amb potencial de ser reutilitzats**, per exemple mitjançant la recollida porta a porta que ha de complementar-se amb una optimització i actualització de les deixalleries, permetent a particulars i empreses entregar de forma segura i separada aquests materials que han de destinar-se a centres de reutilització i preparació per a la reutilització. Així mateix, resulta del tot necessari **augmentar la demanda dels productes de segona mà tot posant en valor els seus beneficis ambientals, socials i econòmics** i prestigiant la seva compra i ús.

L'any 2018, la pressió constructora sobre el sòl rústic va batre el rècord d'autoritzacions dels últims 18 anys, amb 613 permisos només a Mallorca

VALORACIÓ BLOC 1

La Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears estableix uns **objectius de reutilització i preparació per a la reutilització del 3% per al 2025 i d'un 5% per a l'any 2030**, seguint les directius europees. En línia amb aquest nou escenari normatiu, caldrà desenvolupar i impulsar mesures que fomentin les activitats de reutilització de productes i de preparació per a la reutilització de residus per part d'entitats de l'economia social, gestors de residus, empreses i deixalleries. De fet, la Llei estableix que totes les deixalleries de les Illes Balears hauran de garantir la recepció i l'emmagatzematge selectiu de productes usats i residus destinats a la seva reutilització o preparació per a la reutilització i que, ja sigui de manera independent o mitjançant acord amb altres centres, han de preveure i incorporar igualment les activitats necessàries per a la preparació per a la reutilització.

Envasos de begudes reutilitzables

Un altre indicador útil per avaluar si els instruments de política ambiental impulsats fins al moment han aconseguit incidir en la prevenció de residus, és la quota d'envasos reutilitzables comercialitzats a les Illes Balears.

En els darrers anys s'ha observat una **caiguda dels envasos reutilitzables** que, com a la resta de l'estat espanyol, **continua constant i imparabile**. Els envasos reutilitzables estan perdent mercat enfront els envasos d'un sol ús, fins i tot, en el sector HORECA, on encara es mantenen els envasos reutilitzables i on trobem una logística inversa consolidada.

Mentre que l'any 2010 la quota de mercat de l'envàs reutilitzable per begudes de cervesa, refrescos i aigua era del 21%, l'any 2018 aquesta ha estat quatre punts inferior, situant-se en un 17% (s'estima que tan sols 93,4 milions d'envasos de begudes comercialitzats són retornables davant dels 555,8 milions d'envasos de begudes comercialitzats en total). **Si es segueix aquesta progressió, en pocs anys la presència dels envasos reutilitzables serà anecdòtica**, tot i els beneficis ambientals, econòmics i socials que presenten davant dels envasos d'un sol ús.

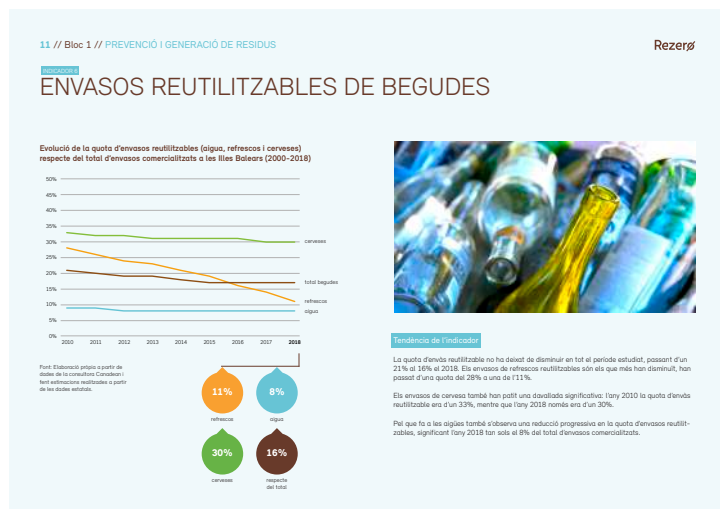
La Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears planteja uns objectius de reutilització d'envasos de begudes en el canal HORECA per al 2030 del 40% pels envasos d'aigua, el 80% pels envasos de cervesa i el 70% pels envasos de begudes refrescants. També estableix un objectiu de reutilització d'envasos de begudes del 15% per altres canals diferents a l'HORECA.

Calen mesures que permetin augmentar la qualitat i quantitat de la recollida selectiva dels materials amb potencial de ser reutilitzats

VALORACIÓ BLOC 1

Queda clar que per a incrementar els nivells de reutilització i assolir els objectius establerts **és imprescindible impulsar mesures que fomentin i facilitin la producció i envasat de begudes en format reutilitzable i retornable**, que es garanteixi el rentat dels envasos en el territori balear i que es promoció el seu consum entre la ciutadania.

És imprescindible impulsar mesures que fomentin i facilitin la producció i envasat de begudes en format reutilitzable i retornable

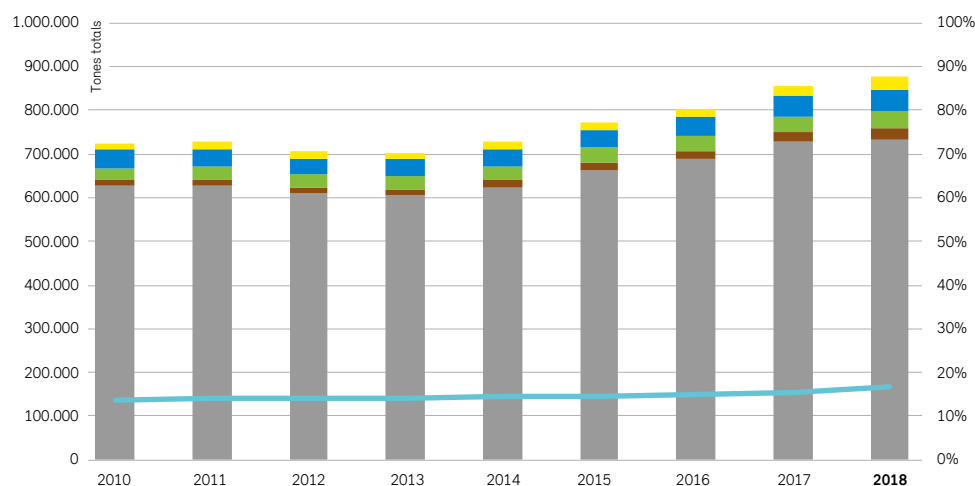
Bloc 2

GESTIÓ I TRACTAMENT DE RESIDUS

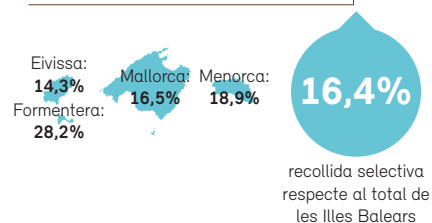
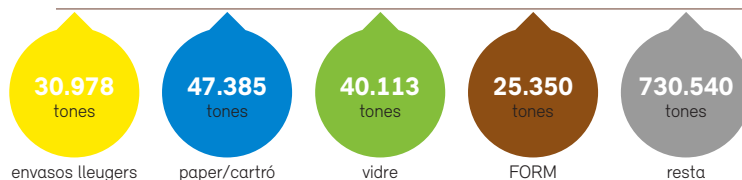
INDICADOR 9

RECOLLIDA SELECTIVA DE RESIDUS

Evolució de la quantitat de residus totals recollits en tones així com el percentatge de recollida selectiva sobre el total de residus generats anualment a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca i Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

Durant tot el període estudiat, la recollida selectiva ha crescut gairebé un 3%, incrementant-se del 13,4% al 16,4%. L'any 2018, la recollida selectiva era del 16,4%. De totes les fraccions, els envasos lleugers ha estat la que més ha incrementat, augmentant més d'un 100% respecte a l'any 2010.

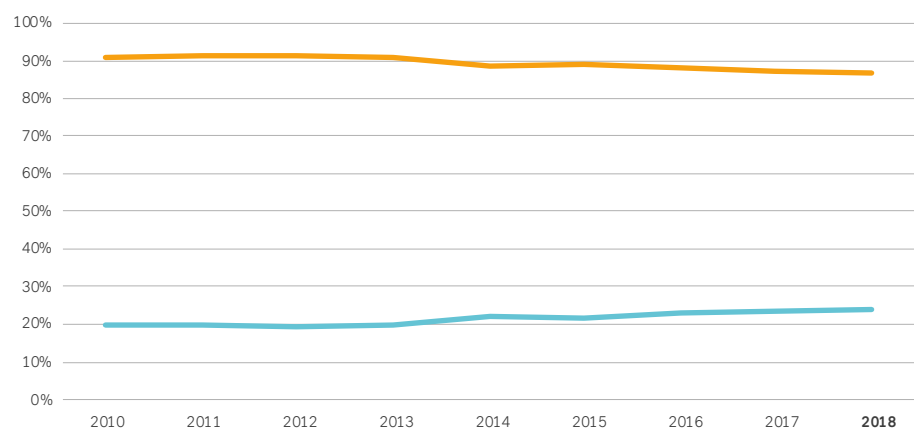
En general, la quantitat de material en pes de recollida selectiva ha augmentat gairebé un 50% durant el període estudiat (2010-2018).

Formentera és l'illa amb un percentatge de recollida selectiva més elevat (28,2%), seguit de Menorca (18,8%), Mallorca (16,5%) i Eivissa (14,3%).

INDICADOR 10

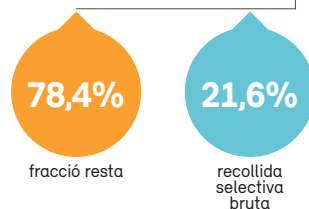
RECOLLIDA SELECTIVA I FRACCIÓ RESTA

Evolució del percentatge de recollida selectiva bruta i de la fracció resta sobre el total de residus generats a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca.

*S'han considerat altres recollides selectives com voluminosos, RAEE i altres segons dades disponibles.

Tendència de l'indicador

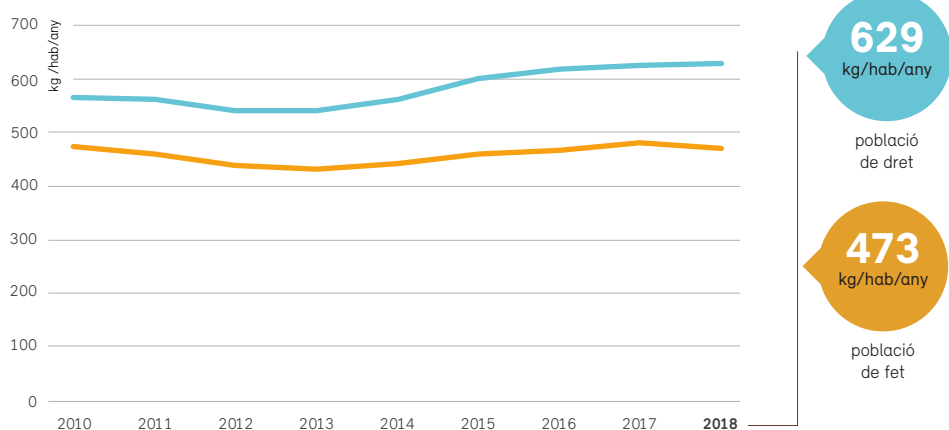
Durant el primer període (2010-2014) s'observa una lleugera disminució en el percentatge de recollida de la fracció resta, que va passar d'un 82% a un 79%. A partir d'aquest any la recollida d'aquesta fracció s'ha mantingut pràcticament constant. L'any 2018 la fracció resta suposava el 78,4% dels residus municipals recollits.

Contràriament, pel que fa al percentatge de recollida selectiva, s'observa un lleuger augment des de l'any 2010 (17%) fins a l'any 2014 (20%), però a partir d'aleshores pateix un estancament i es manté pràcticament constant. L'any 2018, la recollida selectiva suposava un 21,6% dels residus recollits.

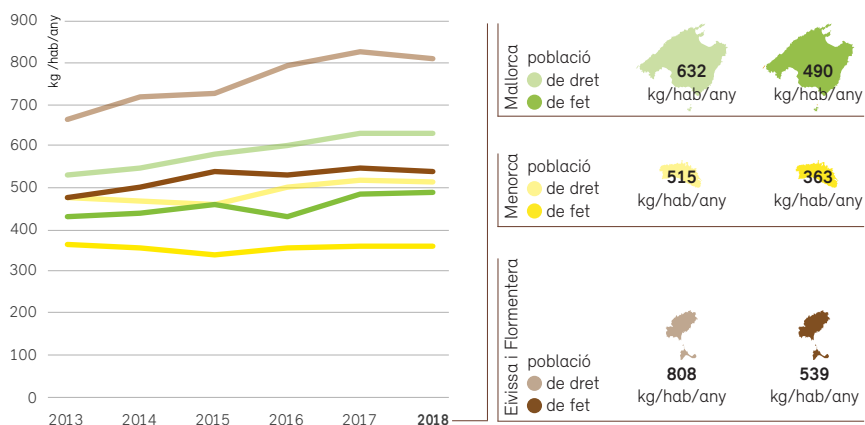
INDICADOR 11

PRODUCCIÓ DE LA FRACCIÓ RESTA

Evolució dels quilograms de rebuig generats per cada habitant i any a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca

Tendència de l'indicador

La generació de fracció resta per habitant de dret l'any 2018 va ser un 11% superior respecte l'any 2010. Durant el període 2010-2012 la generació de fracció resta disminueix, però en l'últim període (2012-2018) la generació de residus augmenta assolint el màxim l'any 2018, amb 628,99 quilograms per habitant de dret i any.

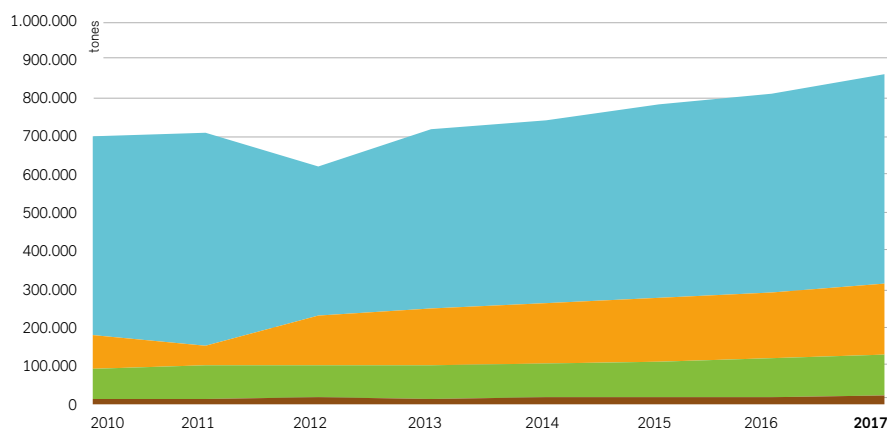
Eivissa i Formentera són les illes que generen més fracció resta per habitant de dret (808 kg), seguit de Mallorca (632 kg) i Menorca (515 kg).

La generació de fracció resta per habitant de fet l'any 2018 és similar a la generació de l'any 2010. Durant el primer període (2010 - 2012) la generació de fracció resta disminueix però, en l'últim període (2012-2018) la generació de residus augmenta assolint el màxim l'any 2018, amb 472,75 quilograms per habitant de fet i any. Eivissa i Formentera són les illes que generen més fracció resta per habitant de fet (539 kg), seguit de Mallorca (490 kg) i Menorca (363 kg).

INDICADOR 12

DESTINACIÓ RESIDUS SÒLIDS URBANS

Evolució de la destinació de la quantitat de residus sòlids urbans recollits a les Illes Balears (2010-2017)

548.741
tones

valorització
energètica

185.814
tones

dipòsit
controlat

107.781
tones

reciclatge

22.359
tones

compostatge,
metanització i
bioestabilització

Tendència de l'indicador

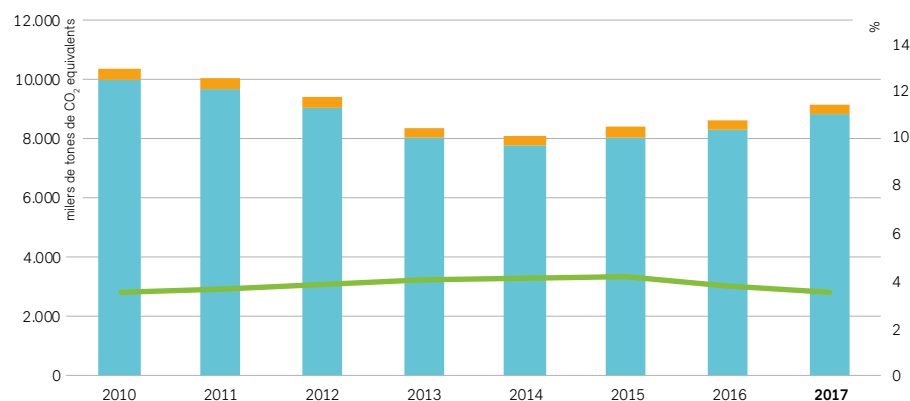
La principal destinació dels residus sòlids urbans recollits a les Illes Balears és la valorització energètica (63,4%). Durant el període estudiat, les tones destinades a valorització energètica no han deixat d'augmentar, a excepció de l'any 2012, on va disminuir un 30%.

La segona destinació més habitual de la fracció resta és el dipòsit controlat. Durant el període estudiat, la quantitat de residus destinada a dipòsit controlat ha augmentat més d'un 100%. La tercera i quarta destinació són el reciclatge i el compostatge, metanització i bioestabilització dels residus, destinacions que s'han mantingut molt constants durant el període estudiat.

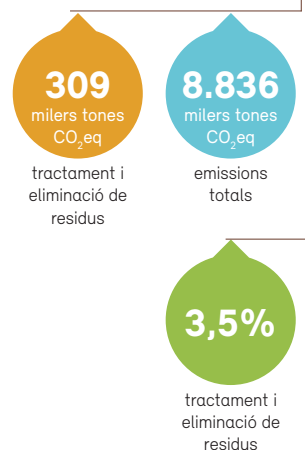
INDICADOR 13

EMISSIONS DE GASOS AMB EFECTE HIVERNACLE

Evolució de les emissions de gasos amb efecte hivernacle en milers de tones de CO₂ equivalents totals i les provinents del tractament i eliminació de residus, així com el percentatge que aquestes representen sobre el total de les Illes Balears (2010-2017)

Font: Govern de les Illes Balears,
Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca

Tendència de l'indicador

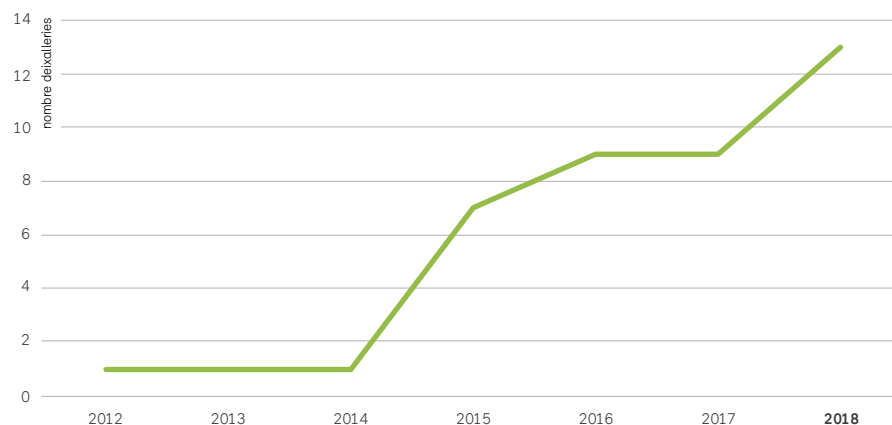
Les emissions de GEH a Balears l'any 2017 van incrementar gairebé el 6% respecte a l'any anterior. Des del 2010, les emissions es van reduir progressivament fins a l'any 2014, any a partir del qual es torna a observar una tendència a l'alça fins al 2017.

L'any 2017, les emissions de GEH provinents del tractament de residus van suposar un 3,5% respecte el total. Aquest percentatge s'ha mantingut pràcticament constant des de l'any 2010.

INDICADOR 14

DEIXALLERIES AUTORITZADES

Evolució del número de deixalleries autoritzades existents a les Illes Balears (2012-2018)

Font: Govern de les Illes Balears,
Conselleria de Medi Ambient i Territori

13

deixalleries
autoritzades

Tendència de l'indicador

Durant els primers dos anys estudiats (2012-2014), només la deixalleria Sa Ràpita de l'Ajuntament de Campos (Mallorca) va obtenir l'autorització administrativa per la seva activitat. Durant els següents dos anys (2015-2016) els municipis de les illes de Menorca (menys Es Castell) i Formentera van autoritzar totes les seves deixalleries. En l'últim període (2017-2018), 4 deixalleries de l'illa de Mallorca van obtenir aquesta autorització. L'any 2018, el nombre de deixalleries autoritzades a les Illes Balears era de 13.

VALORACIÓ BLOC 2

Recollida selectiva

Els resultats mostren que **la recollida selectiva es troba força estancada, augmentant tan sols un 3% en els darrers vuit anys**. Aquesta tendència a l'estancament queda confirmada per un indicador encara més rellevant com és **la quantitat de rebuig produït per persona i any**. L'any 2018 s'han recollit **473 kg/per/any (població de fet)**, només 1 quilogram menys que l'any 2010. S'espera però, que amb el nou marc legislatiu i de gestió de residus es promoguin sistemes i mesures que garanteixin una elevada recollida selectiva i de bona qualitat que permeti assolir, abans de l'any 2021, com a mínim un 50% de reciclatge i preparació per a la reutilització de les fraccions paper, metall, vidre, plàstic i matèria orgànica dels residus domèstics i comercials. Aquest percentatge haurà de ser d'un 65% l'any 2030, tal i com s'estableix a la Llei de residus i sòls contaminats.

El primer gran repte que es planteja és incrementar la recollida selectiva i el tractament diferenciat de la matèria orgànica d'origen domiciliari. Tal i com s'indica en els diferents Plans Directors Sectorials de Prevenció i Gestió de Residus no Perillosos de les Illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, **la matèria orgànica és la principal fracció en pes generada** (entre un 30-42,7% de la bossa tipus), **tot i que l'any 2018 la fracció orgànica recollida selectivament només representava un 2,8%** a les Illes Balears.

Cal tenir present que la recuperació i gestió d'aquesta fracció també contribueix a la recuperació imprescindible del sòl fèrtil, cada cop més afectat per la desertificació provocada pel canvi climàtic. Així mateix, **és imprescindible millorar la quantitat i qualitat dels bio-residus recollits, reduint la presència d'impropis** que, en ocasions, fan que aquests residus no siguin aptes per a la seva valorització material. Un exemple d'aquesta situació és l'illa de Menorca, on els últims dos anys no s'han pogut quantificar ni tractar els residus recollits selectivament d'aquesta fracció.

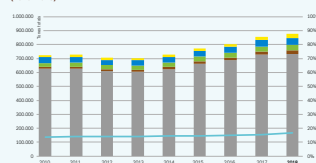
La Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears estableix l'obligatorietat dels ens locals de recollir la matèria orgànica de forma segregada i establir sistemes que potenciïn el compostatge domèstic i comunitari i, per tant, caldria esperar que es redueixi la quantitat de matèria orgànica que actualment es destina a tractaments finalistes.

20 // Bloc 2 // GESTIÓ I TRACTAMENT DE RESIDUS

Rezerø

RECOLLIDA SELECTIVA DE RESIDUS

Evolució de la quantitat de residus totals recollits en tones així com el percentatge de recollida selectiva sobre el total de residus generats anualment a les Illes Balears (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca i Conselleria de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

Durant tot el període estudiat, la recollida selectiva ha crescut gairebé un 3%, incrementant-se del 13,4% al 16,4%. L'any 2018, la recollida selectiva era del 16,4%. De totes les fraccions, els envasos lleugers ha estat la que més ha incrementat, augmentant més d'un 100% respecte a l'any 2010.

En general, la quantitat de material en pes de recollida selectiva ha augmentat gairebé un 50% durant el període estudiat (2010-2018).

Formentera és l'illa amb un percentatge de recollida selectiva més elevat (28,2%), seguit de Menorca (18,8%), Mallorca (16,5%) i Eivissa (14,3%).

La recollida selectiva es troba força estancada, augmentant tan sols un 3% en els darrers vuit anys

VALORACIÓ BLOC 2

El 85% dels residus de les Balears són destinats a tractaments finalistes. És necessari revertir la tendència actual

Per poder assolir aquests objectius cal **apostar per mesures que facilitin una major recollida selectiva i una reducció de la fracció resta**, com ara els sistemes de recollida porta a porta, sistemes de pagament per generació, tancament de contenidors, sistemes de dipòsit, devolució i retorn, substitució del contenidor d'envasos per contenidor de recuperables, mesures de fiscalitat ambiental ambicioses i campanyes de comunicació entre d'altres.

Destí i tractament dels residus sòlids urbans

Pel que fa al destí final dels residus recollits, s'observa que a les Illes Balears el model està caracteritzat per una gestió basada principalment en els tractaments finalistes. Actualment s'estima que el 63,5% dels residus recollits com a fracció resta són destinats a les instal·lacions de valorització energètica de Mallorca i el 21,5% a dipòsits controlats, significat que **el 85% dels residus de les Balears són destinats a tractaments finalistes**.

Cal remarcar que la Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears estableix un percentatge màxim del 10% d'eliminació dels residus mitjançant dipòsit en abocador abans de l'any 2030. A Mallorca el tractament prioritari de la fracció resta és la valorització energètica, mentre que a Menorca, Eivissa i Formentera, l'abocament és el destí principal. **És necessari revertir la tendència actual cap a un model on els residus que ara es porten a tractaments finalistes puguin ser reintroduïts al sistema mitjançant el reciclatge de qualitat i la preparació per a la reutilització.**

Pel que fa a les fraccions de recollida selectiva, el vidre es gestionat a Mallorca, mentre que el paper/cartró i els envasos són exportats a la península per a la seva gestió.

Com a escenari de futur, i en base a l'establert a la Llei de residus i sòls contaminats, en cas que no es compleixin els objectius de recollida selectiva que marca la Llei, el Govern de les Illes Balears ha de promoure l'establiment d'un cànon per gravar la disposició del rebuig dels residus municipals destinats a dipòsit controlat i incineració, amb recuperació energètica o sense. El cànon sobre la disposició del rebuig dels residus, incineració o dipòsit controlat, és un instrument econòmic que pretén incentivar un comportament més respectuós amb el medi ambient, penalitzant econòmicament la destinació del rebuig a tractaments finalistes. Per tant, qualsevol estratègia de gestió preventiva dels residus realitzada pels ens

VALORACIÓ BLOC 2

locals que comporti una reducció dels residus portats a tractaments finalistes comportarà una estalvi directe als municipis.

Impacte ambiental

La gestió dels residus municipals té associat tot un conjunt d'impactes ambientals lligats a la seva recollida, transport i tractament. Els principals impactes són aquells que incideixen sobre el medi atmosfèric, el medi aquàtic i el sòl. Aquests impactes ambientals poden originar-se directament, a causa de processos pels quals passen els residus (incineració, reciclatge...), o de forma indirecta degut al consum d'electricitat i combustibles, tant de la fase de recollida de residus com en la de tractament.

Pel que fa als impactes derivats del tractament i la disposició final dels residus, s'observa que representen entre el **3,5 % del total de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle a les Illes Balears** amb grans perjudicis ambientals.

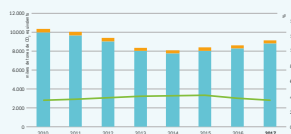
Aplicant correctament la jerarquia de residus, apostant per mesures que promoguin la gestió dels residus el més a prop possible del punt de generació i aplicant el principi de proximitat, es podria reduir la generació d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle en aquest sector.

24 // Bloc 2 // GESTIÓ I TRACTAMENT DE RESIDUS

Rezerø

EMISSIONS DE GASOS AMB EFECTE HIVERNACLE

Evolució de les emissions de gasos amb efecte hivernacle en milers de tones de CO₂ equivalents totals i les provinents del tractament i eliminació de residus, així com el percentatge que aquestes representen sobre el total de les Illes Balears (2010-2017)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca

Tendència de l'indicador

Les emissions de GEH a Balears l'any 2017 van incrementar gairebé el 6% respecte a l'any anterior. Des del 2010, les emissions se van reduir progressivament fins a l'any 2014, any a partir del qual es torna a observar una tendència al·lògica fins al 2017.

L'any 2017, les emissions de GEH provinents del tractament de residus van suposar un 3,5% respecte al total. Aquest percentatge s'ha mantingut pràcticament constant des de l'any 2010.

Es podria reduir la generació d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle a les Illes Balears

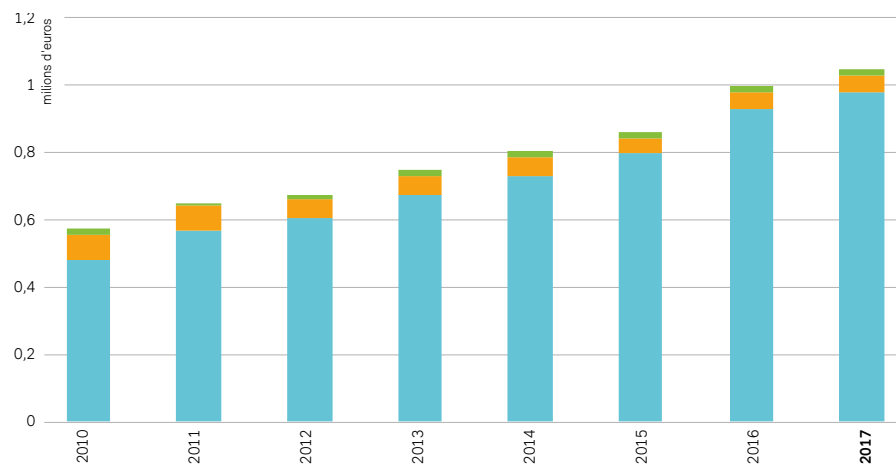
Bloc 3

CONSUM

INDICADOR 15

COMERÇ JUST

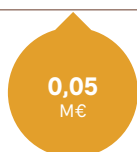
Evolució estimada de les vendes de productes de comerç just a les Illes Balears (2010-2017)

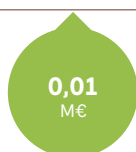
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Coordinació Estatal de Comerç Just i Setem

alimentació

artesanía

altres

facturació
productes
comerç just

Tendència de l'indicador

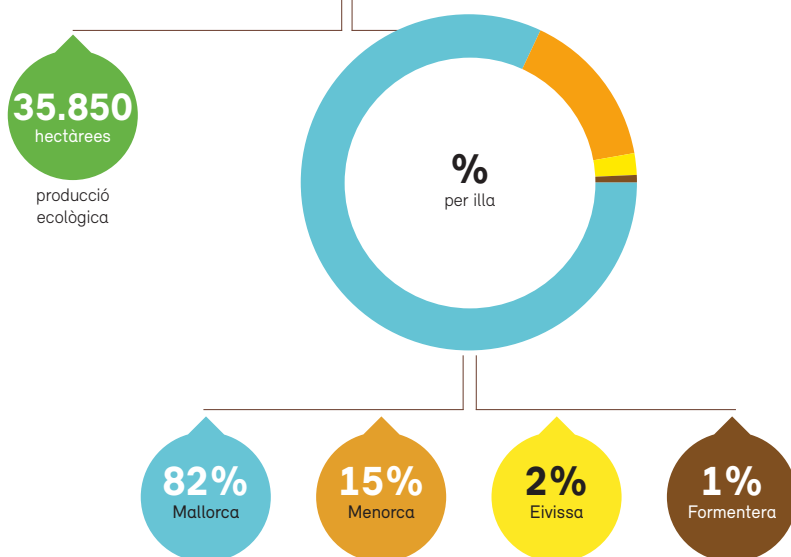
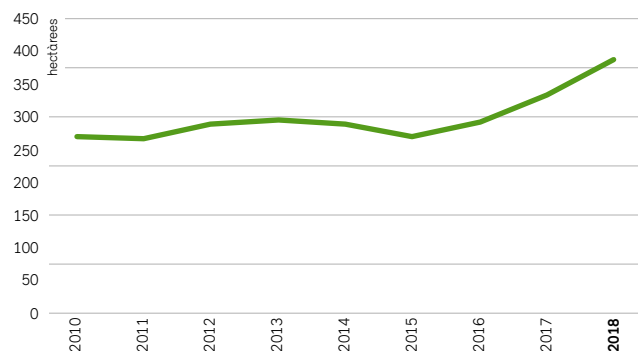
El sector del comerç just ha crescut constantment en els darrers 8 anys. L'any 2017, el sector del comerç just va facturar un 80% més que l'any 2010, assolint una xifra econòmica de 1,03 milions d'euros.

Si analitzem aquestes dades per categoria de productes, observem que els productes d'alimentació han experimentat un creixement constant. Des de l'any 2010 la facturació ha augmentat notablement fins a representar l'any 2017 el 93,9% del total dels productes de comerç just.

INDICADOR 16

AGRICULTURA ECOLÒGICA

Evolució de la superfície destinada a la producció ecològica a les Illes Balears (2010-2018)

Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010 - 2018), les hectàrees destinades a producció ecològica han crescut un 25%.

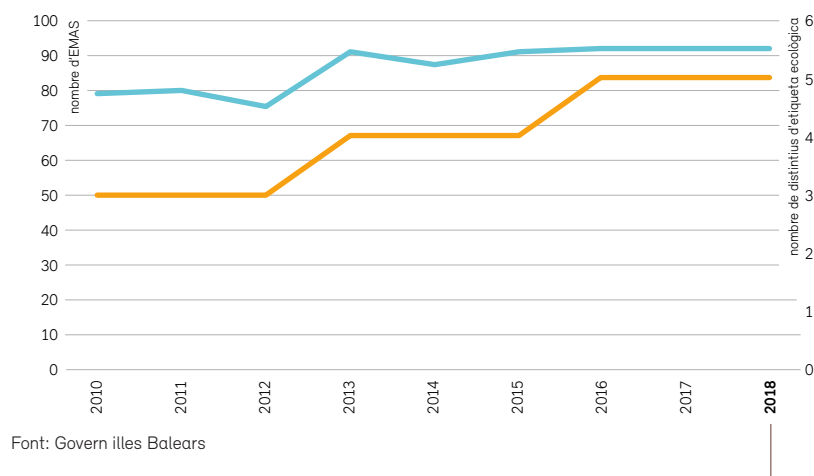
En el primer període (2010-2015), les hectàrees destinades a producció ecològica van fluctuar. A partir de l'any 2015, la superfície destinada ha crescut notablement fins a assolir 35.850 hectàrees totals.

Si observem per illes, Mallorca és on s'hi destina més superfície (82%), seguit de Menorca (15%), Eivissa (2%) i Formentera (1%).

INDICADOR 17

EMPRESSES AMB SISTEMES VOLUNTARIS PER A LA PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT

Evolució del nombre d'empreses amb sistemes voluntaris per a la protecció del medi ambient (2010-2017)

92

empreses

EMAS

5

empreses

Distintiu
d'etiqueta
ecològica UE

Tendència de l'indicador

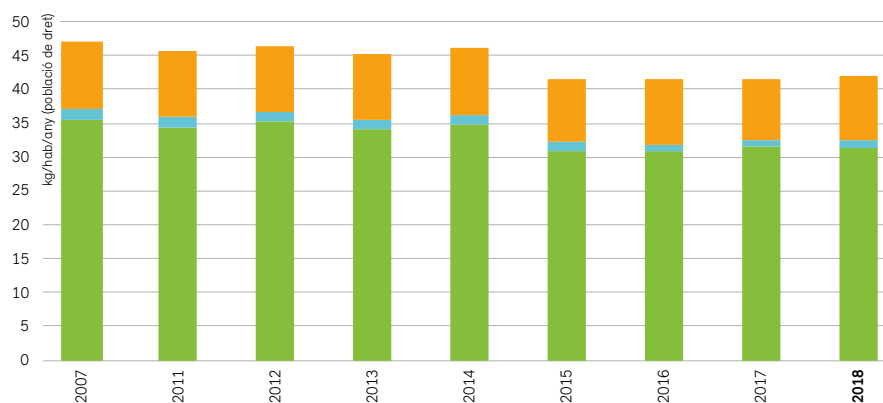
L'etiqueta ecològica és un sistema voluntari per garantir la qualitat ambiental creada per la Unió Europea. Té com a objectiu promoure productes que poden reduir els impactes ambientals adversos en comparació als altres productes de la mateixa categoria. Actualment només 5 empreses han obtingut aquesta etiqueta (3 hotels, una sabateria i una empresa de detergents).

L'EMAS és una eina de gestió per a empreses i altres organitzacions, d'aplicació voluntària, que permet avaluar, millorar i donar a conèixer el seu comportament ambiental. Durant el període estudiat (2010-2018) el nombre d'organitzacions ha incrementat de 79 a 92.

INDICADOR 18

CONSUM DE CARN

Evolució de la quantitat de carn consumida a les Illes Balears per habitant i any pels principals grups de productes càrnics (2010-2018)

Font: MAPAMA. Base de dades del consum en llars.

Tendència de l'indicador

El consum de carn a les llars de les Balears ha disminuït durant el període estudiat. L'any 2018 el consum de carn va ser de 42,2 quilograms per habitant, un 10% inferior respecte l'any 2010. Tot i això, en l'últim període estudiat (2016-2018) el consum de carn ha augmentat lleugerament (un 1%) promogut per l'augment de carn fresca l'any 2017 i a l'augment de consum de carn transformada i congelada l'any 2018.

VALORACIÓ BLOC 3

Consum

A banda d'escollir sistemes de producció més justos i respectuosos amb el medi ambient, les eleccions individuals en el consum són un element clau dels impactes ambientals del nostre model econòmic. La manera com es produeixen els productes que consumim determina aspectes com les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, el consum d'aigua, l'ús del sòl o l'extracció de recursos naturals.

Els indicadors seleccionats mostren que **les opcions alternatives de consum**, com el comerç just i la producció ecològica, que donen suport a models de producció més sostenibles, **han anat augmentant de manera constant en els darrers anys**.

Tot i l'augment constant de la facturació dels **productes de comerç just**, a les Illes Balears **encara no s'assoleixen els nivells de vendes d'altres països europeus**. S'estima que a Europa el consumidor mitjà gasta al voltant de 5 euros l'any en productes de comerç just, unes tres vegades més que a les Illes Balears.

Pel que fa a **les hectàrees destinades a l'agricultura ecològica**, s'observa que aquestes **han incrementat un 25%** durant el període estudiat (2010-2018) assolint un total de 35.850 hectàrees. A nivell d'illes, Mallorca és la que més superfície hi destina (82%) a una significativa distància de Menorca (15%), Eivissa (2%) i Formentera (1%).

D'altra banda, les dades indiquen que a Balears el consum de carn ha disminuït un 10% en els darrers 8 anys, tot i que es superen els 40 kg/hab/any de consum mitjà pels principals grups de productes càrnics analitzats. Segons la FAO són suficients 20 grams de proteïnes d'origen animal per persona i dia, cosa que es pot aconseguir mitjançant un consum anual de 33 quilograms de carn (FAO, 2014). **L'actual sobreconsum de carn, que a més no és necessari per a una alimentació sana i equilibrada, posa més pressió sobre els ecosistemes i el canvi climàtic**. Una reducció del consum de carn fins a situar-se a no més de 30 kg/hab/any, on la carn bovina i ovina siguin minoritàries, comportaria una reducció dels impactes ambientals.

En productes de comerç just, a les Illes Balears encara no s'assoleixen els nivells de vendes d'altres països europeus

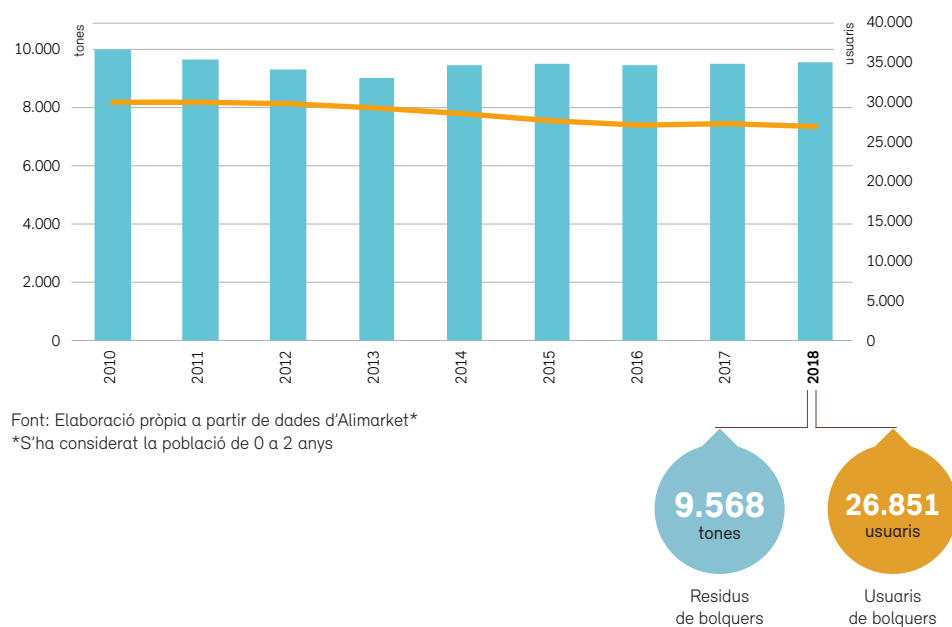
Bloc 4

RESPONSABILITAT
AMPLIADA
DEL PRODUCTOR

INDICADOR 19

BOLQUERS D'UN SOL ÚS

Evolució del consum estimat de bolquers d'un sol ús a les Illes Balears en tones i en relació al nombre d'usuaris (2010-2018)

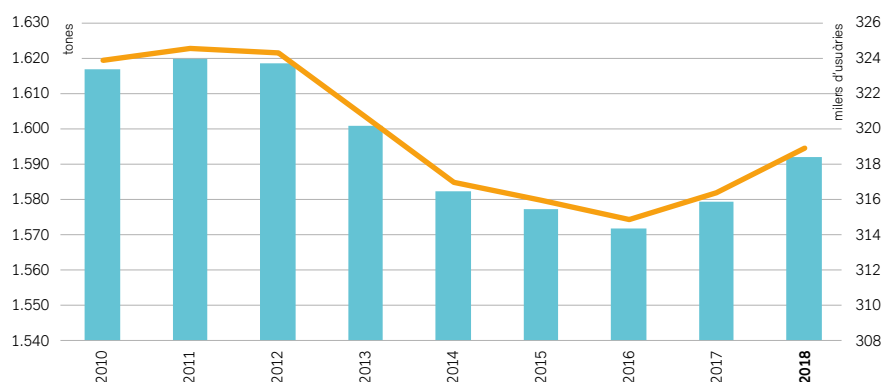
Tendència de l'indicador

La generació de residus de bolquers d'un sol ús està clarament relacionada amb el nombre d'usuaris d'aquest producte. A Balears s'observa una lleugera disminució fins a l'any 2013 i posteriorment pateix un petit increment. A partir de l'any 2014 es torna a observar una petita disminució en la generació de residus fins a l'any 2018. El pic màxim d'usuaris es va assolir l'any 2010 amb 10.055 nadons de 0 a 2 anys que van fer ús d'aquest producte.

INDICADOR 20

PRODUCTES MENSTRUALS D'UN SOL ÚS

Evolució del consum estimat de productes menstruals d'un sol ús a les Illes Balears en tones i en relació al nombre d'usuaris (2010-2018)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de IBESTAT i mitjanes de consum de productes menstruals*

*S'ha considerat que les dones en edat reproductiva es troben entre els 14 i 49 anys

1.592
 tones

 Residus de
 productes mens-
 truals d'un sol ús

319
 milers

Usuàries

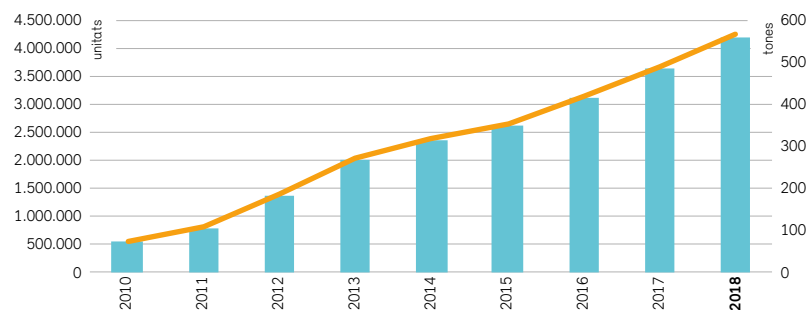
Tendència de l'indicador

La generació de residus de productes menstruals d'un sol ús està clarament relacionada amb el nombre d'usuàries d'aquest producte. Durant els primers dos anys del període estudiat s'observa un petit augment del seu consum, arribant el seu màxim l'any 2011 amb 1.620 tones de residus. A partir d'aquest any, la generació de residus i nombre d'usuàries disminueix fins a l'any 2016, assolint el mínim de generació de residus amb 1.572 milers de tones. En els últims dos anys, aquesta generació ha augmentat lleugerament però mantenint-se a un nivell inferior respecte a l'any 2011 (any on la generació va ser màxima).

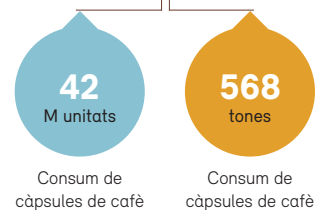
INDICADOR 21

CÀPSULES DE CAFÈ

Evolució de la quantitat estimada de cafè venut en format càpsula a Balears (2010-2018)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Alimarket

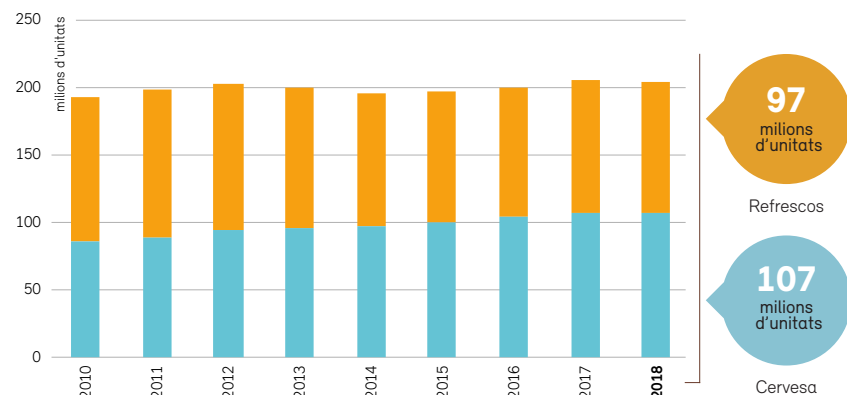
Tendència de l'indicador

El consum de càpsules de cafè no ha deixat d'augmentar en tot el període estudiat. L'any 2018 es van consumir 42 milions d'unitats de càpsules, 36,5 milions d'unitats més que l'any 2010 (5,5 milions). Les tones de residus totals generades l'any 2018 van superar les 500 tones. El format de cafè en càpsules ja representa el 46,9% del cafè consumit a l'estat espanyol.

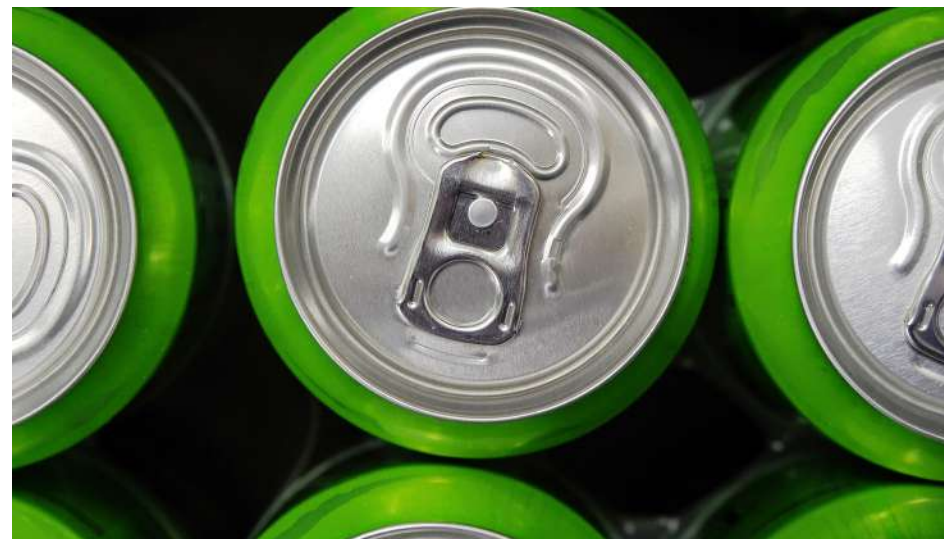
INDICADOR 22

CONSUM DE LLAUNES DE REFRESCOS I CERVESES

Evolució de la quantitat estimada en milers d'unitats,
de llaunes de refrescos i cervesa consumides a Balears (2010-2018)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la consultora Canadian.

Tendència de l'indicador

El consum de begudes envasades en llaunes s'ha mantingut pràcticament constant durant el període estudiat (2010-2018). L'any 2018, el consum de llaunes a les Illes Balears va ser un 6% superior respecte a l'any 2010.

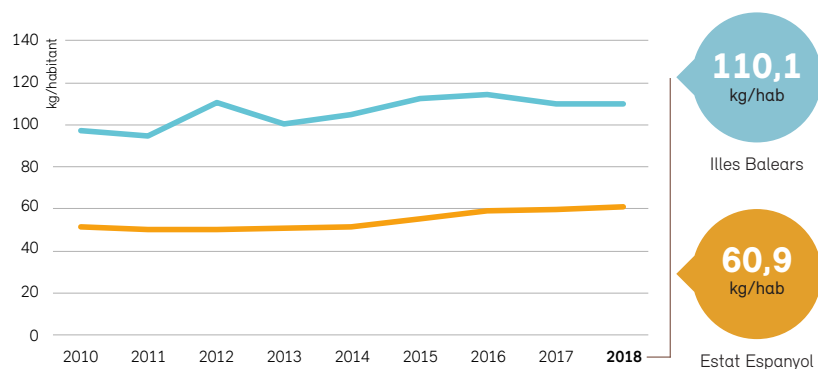
Pel que fa a les llaunes de cervesa, s'observa un creixement constant al llarg dels anys, que han augmentat un 25% respecte a l'any 2010.

Pel que fa a les llaunes de refrescos, s'observa una lleugera reducció en el seu consum (un 9%) respecte a l'any 2010.

INDICADOR 23

CONSUM D'AIGUA MINERAL

Evolució de la quantitat d'aigua mineral consumida per càpita a les Illes Balears i a l'estat Espanyol (2010-2018)

Font: Govern d'Espanya (Ministeri d'agricultura, pesca i alimentació) i IBESTAT.

Tendència de l'indicador

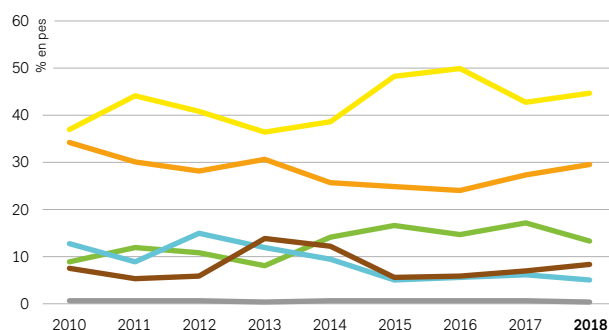
El consum d'aigua mineral es va veure incrementat des de l'inici del període estudiat, tant en l'àmbit estatal com a les Illes Balears. En l'àmbit estatal, l'any 2018 el consum d'aigua mineral va ser un 18% superior respecte a l'any 2010. En el territori de les Illes Balears s'observen petites fluctuacions però amb una tendència general a l'alça. En els darrers 8 anys el consum d'aigua ha incrementat un 13%.

El consum d'aigua mineral a les Illes Balears és un 80% superior a la mitjana estatal.

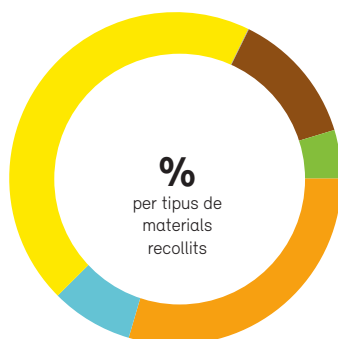
INDICADOR 24

TIPUS DE DEIXALLES MARINES RECOLLIDES

Evolució de la composició de les deixalles flotants recollides pel servei de neteja de mar de les Illes Balears (2010-2018)

Font: Memòria del Centre de Coordinació de Neteja del Litoral de las Illes Balears

44,7%
Plàstic

29,5%
Fusta

13,0%
Vegetació

8,0%
Orgànic

4,7%
Altres

0,1%
Oli

Tendència de l'indicador

Les Illes Balears és l'única comunitat mediterrània que disposa d'un servei de neteja del mar. Aquest servei es va iniciar l'any 2004 i el Govern Balear ha tingut molt clara la necessitat de mantenir-lo i millorar-lo. Els residus plàstics són els més presents en les neteges anuals, l'any 2018 representaven un 44,7% en pes de tots els residus recollits (gairebé un 10% més que l'any 2010).

VALORACIÓ BLOC 4

La responsabilitat ampliada del productor

La responsabilitat de disminuir l'impacte ambiental i la generació de residus recau, en primera instància, sobre el fabricant i envasador. Tenint com a referència el marc legal vigent i les demandes i drets dels consumidors, el repte i obligació del productor ha de ser el d'oferir productes dissenyats i fabricats amb criteris de producció neta, sense embalatges superflus, amb mínim embolcall, duradors (no d'un sol ús), energèticament eficients, dissenyats per ser reutilitzats o reparats i, a la fi de la seva vida útil, reciclats.

La responsabilitat ampliada al productor -RAP- es basa en el fet que el productor s'ha de fer responsable de la gestió i els costos dels residus dels productes que posa al mercat. L'objectiu d'aquest instrument de política ambiental és donar instruments a les administracions públiques per incidir en el model productiu: **el fet que el productor hagi de fer front als costos de gestió dels seus residus hauria de ser un incentiu per tal que el productor dissenyi productes més fàcils de reutilitzar o reciclar.**

Actualment menys de la meitat dels residus de productes estan subjectes a sistemes d'aquest tipus que han donat resultats diversos quant a reducció de residus i reciclatge. Els més coneguts són els sistemes dels envasos (gestionats per Ecoembes i Ecovidrio), però també n'hi ha per a piles, aparells elèctrics o pneumàtics. La resta de residus no estan coberts per cap tipus de sistema de responsabilitat del productor, per la qual cosa el disseny dels productes i la seva gestió com a residu resta únicament a mans de les administracions i la ciutadania, en lloc de a les empreses que els produeixen.

Els indicadors seleccionats en aquest informe mostren que **molts fabricants encara no tenen prou en compte els aspectes ambientals a l'hora de dissenyar els seus productes**, ja que en el mercat encara trobem productes de durabilitat limitada, que presenten dificultats per a ser reciclats o reparats o que presenten substàncies amb elevada toxicitat. Els indicadors recollits en aquest bloc fan referència a productes que no disposen de sistemes de RAP (bolquers, productes d'higiene femenina i càpsules de cafè d'un sol ús). Altres productes que presenten la mateixa problemàtica són les tovallolletes d'un sol ús, els tassons i vaixel·la d'un sol ús, les burilles de cigarretes i el tèxtil, però que per manca de consistència de les dades no s'han incorporat com a indicador.

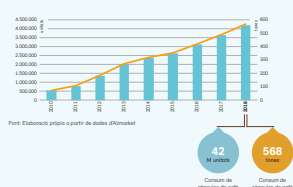
38 // Bloc 4 // RESPONSABILITAT AMPLIADA DEL PRODUCTOR

 Fundació prevenció
residus i consum

CÀPSULES DE CAFÈ

Evolució de la quantitat estimada de cafè venut en format càpsula a Bolears (2010-2018)

Tendència de l'indicador

El consum de càpsules de cafè no ha deixat d'augmentar en tot el període estudiat. L'any 2018 es van consumir 42 milions d'unitats de càpsules, 38,5 milions d'unitats més que l'any 2010 (9,5 milions). Les formes de residus totals generades l'any 2018 van superar les 500 tones. El format de cafè en càpsules ja representa el 46,9% del cafè consumit a l'estat espanyol.

Molts fabricants encara no tenen prou en compte els aspectes ambientals a l'hora de dissenyar els seus productes

VALORACIÓ BLOC 4

Molts dels productes d'un sol ús abans mencionats presenten **alternatives reutilitzables** que, a part de reduir la generació de residus, presenten estalvis econòmics per usuaris i administració pública. Per tant, s'hauria d'incentivar i promocionar el seu ús.

La Llei de residus i sòls contaminats de les Illes Balears estableix mesures importants per tal de reduir els productes d'un sol ús. A partir de l'1 de gener de 2021 a les Illes Balears s'adoptaran diferents mesures com la prohibició o el cobrament de bosses de plàstic depenent del tipus d'establiment; la venda, distribució i ús de plats, coberts, tassons, tasses i safates alimentàries d'un sol ús fets de plàstic; l'ús de productes alimentaris en monodosis i estris d'un sol ús en els establiments i les empreses turístiques del sector HORECA per al consum d'aliments i begudes en el mateix local; la prohibició de distribució, comercialització i utilització de canyetes de begudes, bastonets per a les orelles i els bastonets per a caramels que no siguin fabricats amb material compostable i les càpsules d'un sol ús de cafè, d'infusions, de brous i altres utilitzades en cafeteres posades a la venda a les Illes Balears hauran de ser fabricades amb materials compostables o bé fàcilment reciclables, orgànicament o mecànicament.

Bolquers i productes menstruals d'un sol ús

A mode d'exemple es presenta el cas dels bolquers i dels productes menstruals d'un sol ús.

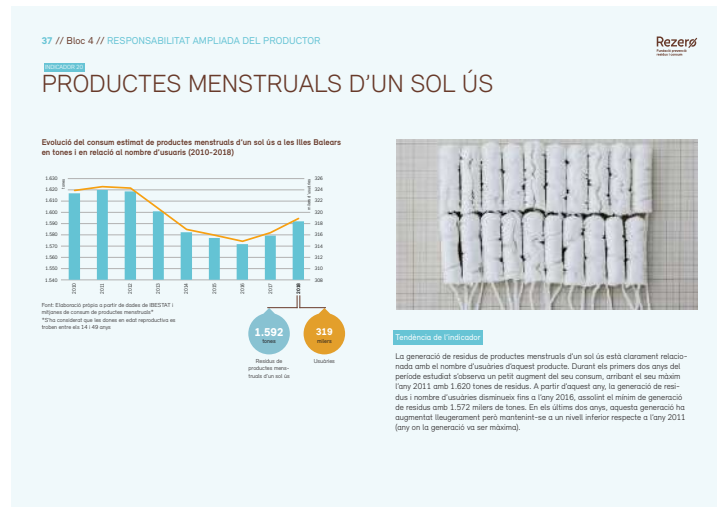
Els bolquers d'un sol ús solen estar fabricats amb cel·lulosa, polímers súper absorbents – SAP – i altres fibres sintètiques. Aquesta composició variada, sumada a les restes orgàniques que contenen els bolquers fets servir, fa que el seu reciclatge sigui tècnicament i econòmicament molt costós i les experiències pilots de recuperació que trobem a Europa presenten valors baixos d'eficiència. Per tant, a les Illes Balears actualment la seva destinació són les instal·lacions de tractament finalista, amb el conseqüent malbaratament de recursos i els impactes que aquests tractaments finalistes comporten.

S'estima que a les Illes Balears **l'any 2018 es van generar 9.567 tones de bolquers significants al voltant d'un 1,1% del total de residus generats** aquell any i comportant elevats costos de recollida i tractament per a les administracions balears.

A les Illes Balears l'any 2018 es van generar 9.567 tones de bolquers significants al voltant d'un 1,1% del total de residus generats

VALORACIÓ BLOC 4

L'ús d'una copa menstrual pot comportar un estalvi anual per dona de 5,6 a 6,4 kilograms de residus no recuperables

Els bolquers de tela són una alternativa reutilitzable als bolquers d'un sol ús que presenten un potencial estalvi econòmic i de generació de residus comparats amb els bolquers d'un sol ús. En relació amb la producció de residus, **una família tipus que opta per bolquers reutilitzables pot estalviar un 99% dels residus que generaria fent servir bolquers d'un sol ús** (Rezero, 2008). La utilització de bolquers reutilitzables representa un estalvi econòmic important per les famílies, que s'incrementa en cas de tenir més d'un fill i pot arribar a ser de fins a 1.000 euros (Rezero, 2008).

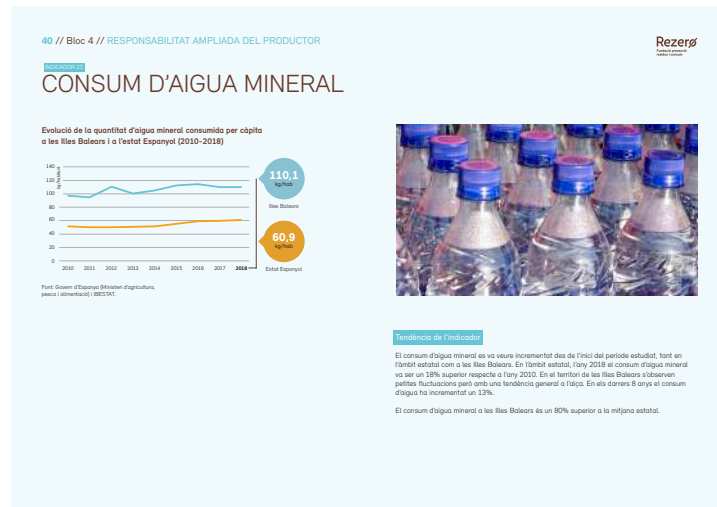
Un altre exemple de productes d'un sol ús que presenten alternatives reutilitzables són **els productes menstruals**.

S'estima que, de mitjana, una dona utilitza al voltant de **16.000 tampons o compreses al llarg de la seva vida**, significat que grans quantitats de residus d'higiene íntima acaben sent depositats en abocadors, incinerats o, quan són inadequadament llençats als sistemes sanitaris, eliminats en plantes de tractament d'aigua o abocats al mar si hi ha episodis de fortes pluges. La majoria d'aquests residus requereixen centenars d'anys per biodegradar-se, especialment si es llencen amb l'embolcall plàstic en què es comercialitzen. A més a més, aquests productes sovint contenen plàstics (90% de la composició de les compreses són plàstics), materials sintètics com el raï i substàncies químiques com el clor, utilitzat per blanquejar el cotó, o inclús herbicides, que poden derivar en problemes per a la salut humana.

A les Illes Balears, i directament vinculat amb el nombre d'usuàries, s'observa un pic de generació màxima al 2011 (1.620 tones) que disminueix juntament amb la població fins arribar al 2016 on torna a augmentar fins a una **producció de 1.592 tones l'any 2018**.

Tot i que existeixen diferents elements reutilitzables que poden substituir aquests productes d'usar i llençar, encara és minoritària la població femenina que en fa ús i coneix els seus beneficis ambientals, socials i econòmics. Per exemple, **l'ús d'una copa menstrual pot comportar un estalvi anual per dona de 5,6 a 6,4 kilograms de residus no recuperables**, equivalent a un 1% de la producció de residus municipals per habitant i any. Pel que fa als costos econòmics, optar per la copa menstrual representa un cost anual mitjà d'11,2 euros per família i, per tant, un estalvi de gairebé 100 euros anuals, en comparació a l'ús de tampons o compreses. Si es considera que la vida mitjana de la copa menstrual és d'uns cinc anys, l'estalvi pot arribar a uns 500 euros per família (Rezero, 2008).

VALORACIÓ BLOC 4

Les Illes Balears és un dels territoris que més aigua envasada consumeix i, des de l'any 2010 fins a l'actualitat el seu consum ha augmentat un 10%

Deixalles marines

L'elevat turisme, l'abandonament de residus i l'activitat humana a la zones costaneres de les Illes Balears fa que any rere any una quantitat elevada de residus acabin dipositats al mar. Per tal de mitigar el deteriorament dels paisatges i dels ecosistemes del litoral, el Govern Balear va posar en marxa l'any 2004 un servei de neteja del litoral i, des dels seus inicis, aquest servei ha recollit un total de 2.173 tones de residus. La retirada dels residus flotants de la superfície aquàtica de l'arxipèlag costa al Govern Balear 1 milió d'euros anualment. **Pel que fa a la composició de les deixalles recollides, els residus plàstics solen ser els més abundants (44,7% en pes l'any 2018).** Aquests resultats demostren que els sistemes actuals de Responsabilitat Ampliada al Productor i el principi de "Qui contamina paga" no estan ben implemmentats i, per tant, es requereix una major implicació dels agents socials i econòmics i la implemmentació de nous instruments de responsabilitat ampliada del productor com el sistema de retorn d'envasos per evitar que aquests residus arribin al mar o acabin abandonats a l'entorn.

Consum d'aigua mineral

Les Illes Balears és un dels territoris que més aigua envasada consumeix i, des de l'any 2010 fins a l'actualitat el seu consum ha augmentat un 10%. Aquest elevat consum d'aigua envasada es deu, en part, a la mala qualitat registrada els anys 90 en alguns municipis que encara fa desconfiar molt d'aquest recurs natural. Tot i això, les millores continuades en el servei d'aigua potable a les Illes han permès que l'aigua de l'aixeta tingui avui en dia un bon nivell de qualitat sanitària i, al mateix temps, hagi millorat molt les qualitats organolèptiques (olor i gust). **Consumir aigua de l'aixeta permet reduir molt l'impacte ambiental comparat amb l'aigua envasada**, ja que es redueixen els impactes derivats del seu transport, no es consumeixen recursos per a la fabricació del seu envàs i també es redueixen els impactes derivats de la gestió dels residus d'envasos.

Queda palès que cal un **enfocament més ampli del principi de la RAP**, garantint la introducció de **requisits de disseny ecològic**, la **cobertura total dels costos associats als residus generats**, la **individualització**, l'**assoliment d'elevats nivells de recollida selectiva** i l'**ampliació de l'àmbit d'aplicació actual de la RAP** per incloure més productes.

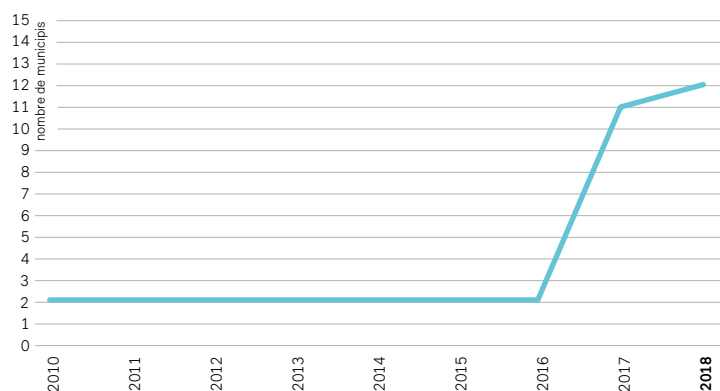
Bloc 5

POLÍTICA
MUNICIPAL

INDICADOR 25

RECOLLIDA DE LA FRACCIÓ RESTA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que recullen menys de 120 kg de fracció resta per habitant i any (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

12
municipis

Municipis amb <120kg
fracció resta/hab/any

67
municipis

Nombre total
de municipis

Tendència de l'indicador

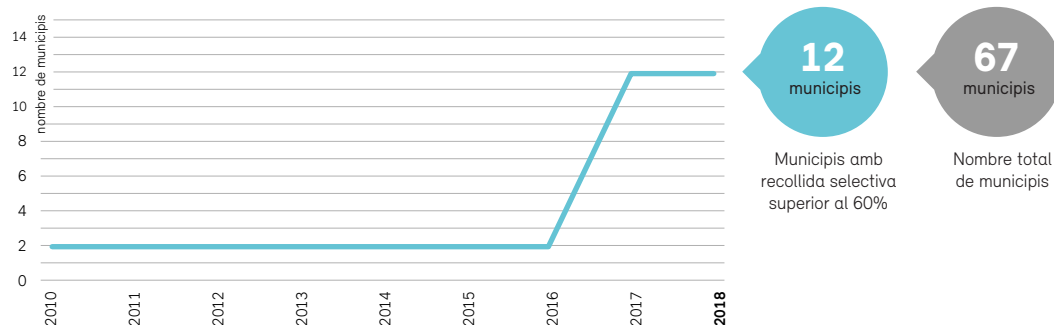
L'any 2018, 12 municipis (Esporles, Bunyola, Puigpunyent i 9 municipis de la Mancomunitat de Raiguer) recullen menys de 120 kg de fracció resta per habitant i any. Des de l'any 2010, aquesta xifra s'ha mantingut constant fins a l'any 2016, on només 2 municipis estaven per sota d'aquesta generació en aquest període (Esporles i Puigpunyent). L'any 2017 es van unir els municipis de la Mancomunitat de Raiguer que tenen unificada la recollida de residus (Alaró, Binissalem, Búger, Campanet, Consell, Mancor de la Vall, Lloseta, Santa Maria del Camí i Selva) i, l'any 2018, el municipi de Bunyola.

Els municipis on s'està per sota d'aquest llindar, són municipis amb una població inferior a 10.000 habitants de l'illa de Mallorca i amb recollida porta a porta.

INDICADOR 26

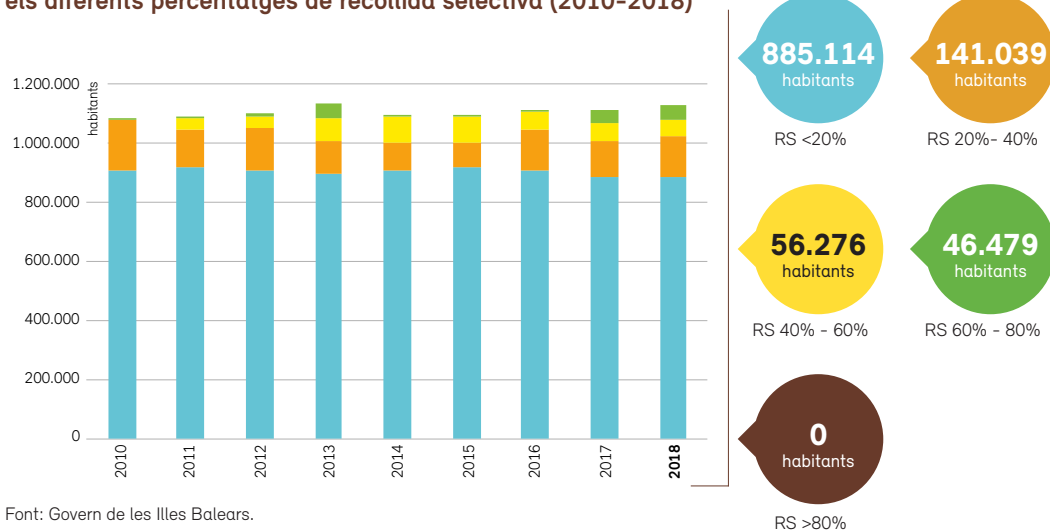
RECOLLIDA SELECTIVA BRUTA

Evolució del nombre de municipis de les illes Balears que presenten un percentatge superior al 60% de recollida selectiva (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. IBESTAT, Institut d'estadístiques de les Illes Balears

Evolució de la població de les illes Balears que viu en municipis amb els diferents percentatges de recollida selectiva (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears.

Tendència de l'indicador

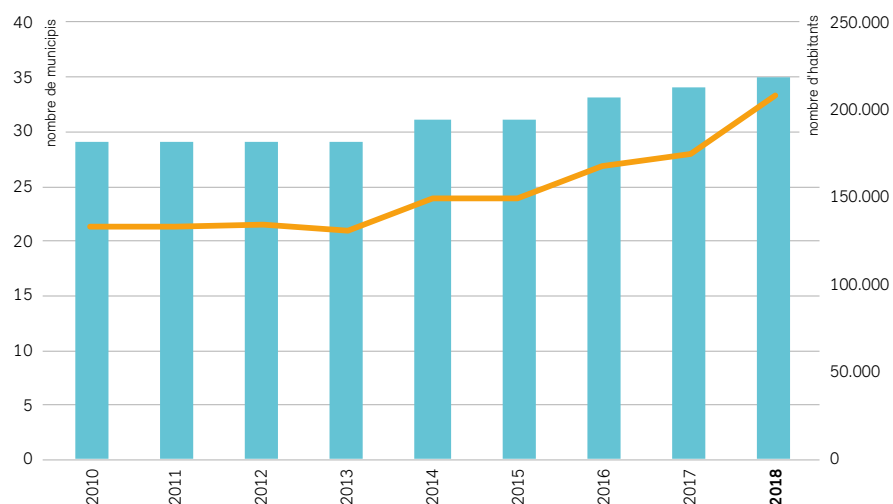
L'any 2018, 12 municipis de les illes Balears presenten un percentatge superior al 60% de recollida selectiva (Esportles, Bunyola, Puigpunyent i 9 municipis de la Mancomunitat de Raiguer que tenen unificada la recollida de residus; Alaró, Binissalem, Búger, Campanet, Consell, Mancor de la Vall, Lloseta, Santa Maria del Camí i Selva).

Si fem la mateixa anàlisi per habitant, s'observa que la majoria de la població (78,5%) es troba entre la franja de 0-20% de recollida selectiva, el 12,4% entre la franja de 20-40%, el 5% entre la franja de 40-60% i el 4,1% entre la franja 60-80%.

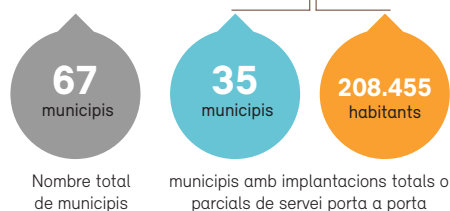
INDICADOR 27

MUNICIPIS AMB PORTA A PORTA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que disposen del sistema de recollida de residus porta a porta (2010-2018)*

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. IBESTAT, Institut d'estadístiques de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010-2018) el nombre de municipis que disposen del sistema de recollida de residus porta a porta ha anat creixent. L'any 2018, 35 municipis (52% de tots els municipis de les Illes Balears) tenen aquest sistema. Tots aquests municipis estan situats a l'illa de Mallorca.

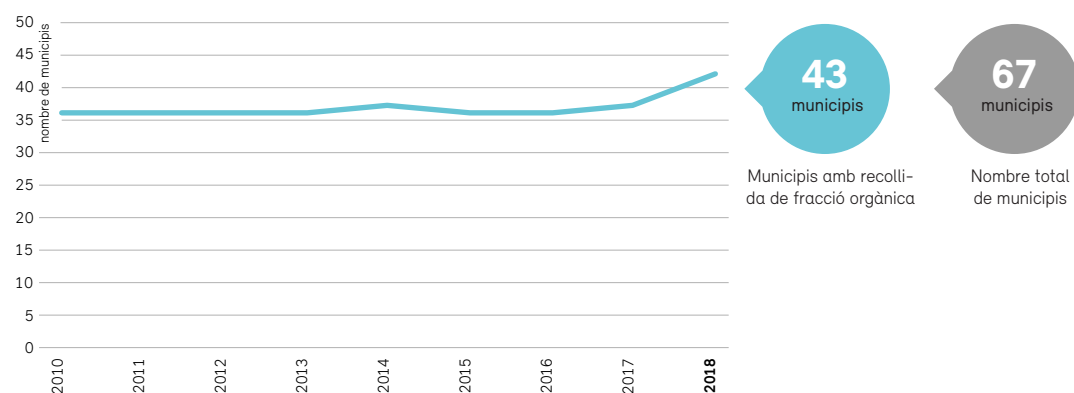
Els municipis que tenen implantat totalment aquest servei (a tot el municipi) només representen el 9% de la població total.

* Es considera recollida selectiva porta a porta el lliurament de residus -prèviament separats en origen- al servei municipal de recollida davant de la porta de casa en uns dies i hores determinades per a cada fracció objecte d'aquest tipus de recollida. S'han comptabilitzat implantacions totals o parcials del servei. Només s'han considerat municipis que fan PaP de més d'una fracció.

INDICADOR 28

RECOLLIDA FRACCIÓ ORGÀNICA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que disposen de recollida de fracció orgànica municipal (2010-2018)

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010-2018) el nombre de municipis que disposen de recollida de fracció orgànica municipal ha augmentat lleugerament. Actualment, el 63% dels municipis de les illes disposen d'aquest servei.

Cal destacar que la majoria de municipis que disposen de recollida de fracció orgànica estan situats a Mallorca. Els dos municipis de Menorca on també existeix aquest servei (Es Mercadal i Sant Lluís) recullen un percentatge d'impropis massa elevat per ser compostats. Per últim, la finalització de les obres al 2020 de la planta Ca na Putxa a l'illa d'Eivissa permetrà iniciar la recollida d'aquesta fracció als municipis de tota l'illa (on actualment no es realitza).

Formentera fa recollida als grans generadors en tots els nuclis urbans i disseminats.

VALORACIÓ BLOC 5

Política municipal

La gestió municipal és una de les claus de volta de la política de gestió i prevenció de residus a les Illes. Sense uns models ambiciosos de prevenció, preparació per a la reutilització, recollida selectiva i gestió de residus és impossible reintroduir els residus com a recursos al sistema productiu.

L'administració municipal té les competències pròpies per regular i gestionar la recollida i el tractament dels residus sòlids urbans. El model de recollida més adequat per cada municipi és definit pels ens locals, tenint en compte les característiques físiques i demogràfiques del territori. Els ens locals disposen d'instruments normatius i reguladors, econòmics, voluntaris, comunicatius i educatius, entre d'altres, per desenvolupar actuacions de gestió preventiva dels residus. Tanmateix, és cert que l'administració municipal presenta certes limitacions, tant competencials com pressupostàries, ja que no té capacitat per incidir en aspectes determinants com el model de producció, l'establiment de taxes a determinats productes, sistemes complementaris de recollida, etc. Per tant, les accions a realitzar dins les competències municipals cal que es vegin reforçades per un seguit de canvis normatius i actuacions a desenvolupar per part de l'administració balear i estatal.

A les illes Balears la majoria de **la població produeix més de 120 kg de fracció resta**. Els **municipis que estan sota d'aquest llindar són municipis petits i amb recollida porta a porta**. Aquests municipis són Esporles, Bunyola, Puigpunyent i nou municipis de la Mancomunitat de Raiguer que tenen unificada la recollida de residus: Alaró, Binissalem, Búger, Campanet, Consell, Manacor de la Vall, Lloseta, Santa Maria del Camí i la Selva).

Pel que fa a la recollida selectiva bruta, **la majoria de la població (el 78,5%) s'ubica en municipis que presenten una recollida selectiva bruta inferior al 20%**. Cal destacar que no tots els municipis de les Illes Balears tenen un servei de recollida de la fracció orgànica (només el 63% recullen selectivament els bioresidus). A la Llei de residus i sòls contaminants de les Illes Balears s'incorpora l'obligatorietat de la recollida selectiva i eficient de la matèria orgànica.

Sistemes com el porta a porta permeten augmentar la recollida selectiva bruta. A més a més, aquest sistema facilita la identificació del generador i, a la llarga, es poden introduir altres sistemes com el pagament per generació que permetin incrementar el percentatge

48 // Bloc 5 // POLÍTICA MUNICIPAL

Rezerø

RECOLLIDA SELECTIVA BRUTA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que presenten un percentatge superior al 60% de recollida selectiva (2010-2018)

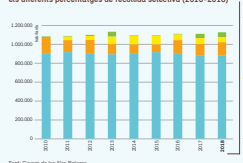

12 municipis
Municipis amb recollida selectiva superior al 60%

67 municipis
Nombre total de municipis

Evolució de la població de les Illes Balears que viu en municipis amb els diferents percentatges de recollida selectiva (2010-2018)

885.114 habitants
RS <20%

141.039 habitants
RS 20%-40%

56.276 habitants
RS 40%-60%

0 habitants
RS >60%

Tendència de l'indicador

L'any 2018, 12 municipis de les Illes Balears presenten un percentatge superior al 60% de recollida selectiva (Esporles, Bunyola, Puigpunyent i 9 municipis de la Mancomunitat de Raiguer que tenen unificada la recollida de residus: Alaró, Binissalem, Búger, Campanet, Consell, Manacor de la Vall, Lloseta, Santa Maria del Camí i la Selva).

Si fem la mateixa anàlisi per habitant, s'observa que la majoria de la població (78,5%) es troba entre la franja de 0-20% de recollida selectiva, el 12,4% entre la franja de 20-40%, el 5% entre la franja de 40-60% i el 4,1% entre la franja 60-80%.

A les illes Balears la majoria de la població produeix més de 120 kg de fracció resta

VALORACIÓ BLOC 5

de recollida selectiva i reduir la fracció resta. Al 2018 el sistema de recollida porta a porta estava implantada en 35 municipis, tot i que, en termes de població, els municipis on està implantat total o parcialment la recollida porta a porta només representa un 18%.

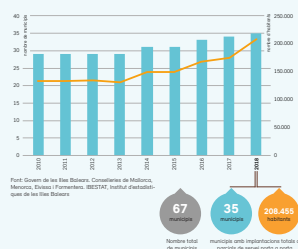
Per avançar cap al Residu Zero cal lideratge polític i compromís dels diferents actors socials per tal d'acompanyar el desplegament de sistemes eficients de recollida selectiva (com la recollida porta a porta) i d'instruments incentivadors de la recollida selectiva i de reducció de la generació de residus (com el pagament per generació). La constitució dels nous ajuntaments, consells comarcals i altres mancomunitats és una **ocasió immillorable** per adoptar aquest compromís i contribuir al necessari canvi de model.

49 // Bloc 5 // POLÍTICA MUNICIPAL

Rezerø

MUNICIPIIS AMB PORTA A PORTA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que disposen del sistema de recollida de residus porta a porta (2010-2018)*

Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010-2018) el nombre de municipis que disposen del sistema de recollida de residus porta a porta ha anat creixent. L'any 2018, 35 municipis (52% de tots els municipis de les Illes Balears) tenen aquest sistema. Tots aquests municipis estan situats a l'Illa de Mallorca.

Els municipis que tenen implantat totalment aquest servei (a tot el municipi) només representen el 9% de la població total.

* Es considera recollida selectiva porta a porta el lliurament de residus -entrament exposats en origen- al servei municipal de recollida davant de la porta de casa en una hora i horari determinades per a cada fracció objecte d'aquest tipus de recollida. S'han comptabilitzat implantacions total o parcial del servei. Només s'han considerat municipis que tenen PMP de més d'una fracció.

Sistemes com el porta a porta permeten augmentar la recollida selectiva bruta

Propostes per avançar cap al residu zero

Les dades i tendències de producció de residus exposades a l'informe confirmen la urgència en l'aplicació de mesures legals, instruments i mecanismes que facilitin una transició cap a un model de producció i consum que redueixi l'explotació de recursos naturals i que permeti la reintroducció dels residus com a matèria primera a la indústria i l'agricultura de les Illes.

La nova Llei de residus i sòls contaminats i el nou marc normatiu europeu envers l'economia circular i els plàstics d'un sol ús, defineixen un camí per avançar cap a la societat balear residu zero.

Per a impulsar aquesta transició, cal una visió transversal que faciliti la cooperació entre els diferents actors que intervenen en les diferents fases de l'economia productiva (extracció, producció, distribució i ús) i el desplegament d'actuacions en quatre àmbits:

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

1. La correcta implantació de la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminats de les Illes Balears

La Llei de residus balear, contempla una sèrie de mesures i especificacions que haurien de permetre al conjunt del territori avançar cap a una economia circular basada en la sostenibilitat, la producció neta, la responsabilitat ampliada del productor i el residu zero.

Per assolir aquest nou paradigma es requereix d'una implantació sòlida i urgent dels canvis que promoguin una reconversió del sistema productiu cap a una producció neta, una agricultura i ramaderies ecològiques i una desmaterialització dels serveis que garanteixin la incorporació dels passius ambientals als balanços empresarials, tot evitant el traspàs de costos a la societat i a l'administració pública.

En aquest marc, els aspectes de la Llei que es consideren prioritaris de desenvolupar són:

- Vetllar per l'acompliment de l'obligatorietat de recollida selectiva de la fracció orgànica al 100% del territori balear. Fer obligatori l'ús de la bossa compostable per la seva recollida tant a nivell domiciliari com de grans productors.
- Desplegament normatiu de la regulació referent a la reducció efectiva del malbaratament alimentari per part dels comerços, punts de venda, establiments d'hostaleria i restauració, serveis de càtering i ciutadania. Promoció d'un pacte social per a la reducció del malbaratament.
- Implementar la regulació de la venda i la distribució d'elements d'un sol ús (bosses, safates, tassons, vaixel·la, canyetes, bastonets, maquinetes d'afaitar, tòners, etc.) en el mercat balear, en les de-

pendències públiques i en els esdeveniments públics i festius, a fi i efecte de minimitzar-ne la seva producció i l'impacte que aquests puguin ocasionar.

- Aprovació d'un reglament per a la prevenció de residus generats en esdeveniments públics. Vetllar per l'acompliment de les mesures d'ús obligatori d'elements reutilitzables en aquests actes.
- Desenvolupament dels instruments i recursos que permetin i afavoreixin la reutilització tot promovent l'envàs reutilitzable, la venda a granel i els béns i serveis duradors com a mesures de reducció de residus.
- Revisió i actualització del marc legal referent a la venda de productes a granel en harmonia amb els requeriments de seguretat alimentària.
- Desenvolupament dels mecanismes i dotació dels recursos necessaris per poder analitzar i avaluar, de forma independent per part de l'administració balear, l'acompliment dels objectius de prevenció, recollida i reciclatge per part dels sistemes de responsabilitat ampliada.
- D'igual manera, amb els sistemes de responsabilitat ampliada, garantir que aquests subministren les dades individualitzades dels productes, o envasos, posats en el mercat balear i que compensen les administracions per la totalitat dels costos de gestió dels envasos inclosos la part proporcional dels recollits no selectivament i dels procedents de les neteges viàries i altres espais com les platges.
- Implantació del sistema de dipòsit, devolució i retorn (SDDR) per a determinats envasos de begudes per a facilitar la recuperació dels

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

envasos reutilitzables generalitzant-los com una alternativa efectiva als envasos d'un sol ús, assolir un reciclatge de qualitat i acabar l'abandonament dels envasos.

- Establiment de sistemes de dipòsit o recompra per incrementar la recollida selectiva de certs materials amb potencial de ser reutilitzats o preparats per a la reutilització com els RAEE, el tèxtil, els voluminosos, les burilles de les cigarretes, les piles no recarregables, les càpsules de cafè... Establiment de mecanismes per evitar l'exclusivitat o monopoli com actualment succeeix amb els SIGs (o SCRAPs) d'envasos i vidre.
- Implantació del contenidor multimaterial.
- Valorar, en el marc competencial balear, la introducció de mesures per restringir l'augment del sobreenvasat i els envasos superflus: prohibició de certs elements d'envasat i gravamen sobre els materials en funció del seu impacte ambiental.
- Establiment d'una fiscalitat específica per a productes fets amb materials reciclats, de forma que tinguin un avantatge competitiu en el mercat respecte els productes fets amb matèries primeres verges.
- Desenvolupament reglamentari per a l'establiment del cànon per gravar la disposició del rebuig dels residus municipals a l'abocador i incineradora.
- Creació de l'Ens de residus de les Illes Balears, el Fons de gestió i l'oficina de prevenció de residus

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

2. Una nova política municipal de gestió preventiva

- Implantar i/o millorar la recollida selectiva de la fracció orgànica com a fracció prioritària del municipi, tant a nivell domiciliari com dels grans productors. Fer obligatori l'ús de la bossa compostable per la seva recollida.
- Prioritzar sistemes que permeten individualitzar la recollida de residus com ara sistemes de recollida porta a porta, sistemes de pagament per generació, tancament de contenidors i les recollides comercials específiques.
- Implantar mesures que promoguin la gestió dels residus el més a prop possible del punt de generació, aplicant el principi de proximitat, especialment en el tractament de la matèria orgànica.
- Implantar mesures, campanyes i acords voluntaris amb el sector productiu i de restauració per a la reducció efectiva del malbaratament alimentari.
- Garantir el servei de deixalleries als ciutadans (ja sigui de forma municipal o mancomunada) i adaptar les deixalleries per desenvolupar tasques de reutilització i preparació per a la reutilització i fomentar models de recollida com el porta a porta per materials que presenten un alt potencial de reutilització per incrementar la seva recollida i facilitar les tasques de preparació desenvolupades per les entitats socials especialitzades.
- Fer visible per al ciutadà les taxes i costos de la gestió dels residus.
- Implementar l'administració sense paper i, en cas que sigui necessari, que aquest sigui reciclat i imprès a doble cara.
- Implantar sistemes d'incentiu o bonificació econòmica que promoguin activitats de reparació i reutilització (tèxtil, mobiliari, aparells elèctrics i electrònics, etc.).
- Bonificar sobre la taxa de residus a aquells comerços que redueixin o eliminin els envasos d'un sol ús i/o presentin una àmplia oferta de productes ecològics i de comerç just.
- Regular les taxes de residus municipals per incloure reduccions de la quota a aquells contribuents que, a més de fer ús de les deixalleries, facin auto-compostatge o participin en iniciatives de programes de prevenció i preparació per la reutilització.
- Incorporació de criteris de prevenció de residus, foment de la reutilització i consum responsable en els processos de contractació pública.
- Incloure l'adquisició de productes de segona mà en aquestes contractacions per part dels municipis tot promovent la seva dignificació.
- Realitzar compres públiques i centralitzades a un preu més econòmic per part dels ens locals o subvencionar la compra privada d'elements reutilitzables com la vaixela reutilitzable, els bolques i elements d'higiene íntima, els filtres d'aigua, etc.
- Ús obligatori de l'ús de productes de neteja naturals i/o ecològics amb certificació a totes les contractes i compres públiques (obligatorietat per llei a partir d'1 de gener de 2021).

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

3. Impuls d'una política de R+D+I en prevenció de residus

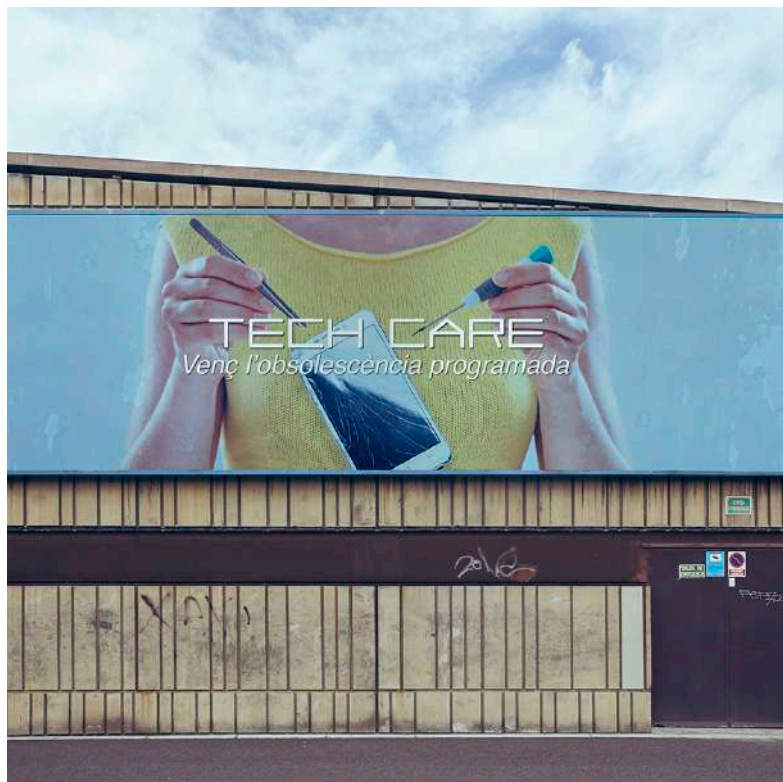
Per facilitar la interacció entre els diferents actors caldria definir una política de recerca, desenvolupament i innovació que abordi els aspectes millorables de les polítiques de producció i envasat de distribuïdors i fabricants i que es regeixi pels següents objectius:

- Transició del producte al servei
- Reducció dels impactes a la salut i el medi ambient
- Substitució de materials amb gran impacte i no renovable
- Tancament de cicle de materials
- Economia poc intensiva en ús d'energia i carboni

Algunes de les actuacions a desenvolupar són:

- Augmentar la quantitat i qualitat de la informació disponible sobre la generació de residus, els seus impactes ambientals i el consum de productes:
 - Desenvolupar bases de dades i anàlisis de cicle de vida -ACV- de materials en l'àmbit balear
 - Establiment de les condicions tècniques sota les quals un producte es classifica com a compostable o biodegradable
 - Eines de benchmarking públiques
 - Desenvolupar un programa de caracteritzacions de les recollides (domiciliàries i comercials) i de la fracció resta. Aquestes caracteritzacions han de permetre identificar la tipologia i composició dels residus com ara: identificar materials reciclables o compostables en la fracció resta, la quantitat d'impropis de les diferents fraccions, el menjar malbaratat a la FORM o a la fracció resta, entre d'altres. Aquesta informació ha de permetre avaluar el compliment dels objectius establerts a la normativa.

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

- Desenvolupar una anàlisi periòdica sobre la relació entre els patrons de vida i de consum i la producció de residus.
- Estudi i anàlisi des de la perspectiva de gènere la gestió dels residus i els recursos naturals i els efectes de l'aplicació de la nova llei.
- Desenvolupar nous productes sota criteris d'ecodisseny per tal que els béns que es posin al mercat siguin duradors, reutilitzables, reparables, reciclables o compostables.
- Dissenyar i fer el seguiment de sistemes tecnològics i logístics viables que permetin la recuperació de materials que poden ser integrats novament en el medi, preparats per a la reutilització o transformats en nous productes, evitant que es destinin a tractaments finalistes. Per exemple es proposa la creació d'una base de dades de la matèria orgànica autocompostada (a nivell comunitari o individual).

4. Promoció de campanyes generalitzades d'educació ambiental

Una política de promoció de la prevenció i el consum responsable hauria d'incloure campanyes generalitzades i mediàtiques de sensibilització ambiental que assenyalin l'origen dels problemes de l'excés de residus, les afectacions ambientals i socials del consum actual i que engresquin la societat a fer un canvi d'hàbits vers el consum responsable. En aquest procés, s'han de crear ponts de col·laboració entre les administracions i les entitats socials i ecologistes i fomentar, a partir dels recursos, el paper dels ens locals i el comerç de proximitat.

Per aplicar amb èxit un programa com aquest és imprescindible el convenciment, el suport i la complicitat de la societat en general i dels sectors econòmics implicats, en una aposta per avançar cap a una cultura ecològica més responsable de la societat balear.

Referències

Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE). Dades estadístiques de la producció agrària ecològica Illes Balears 2010 - 2018

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Universitat de les Illes Balears. Estudi sobre la Prospectiva Econòmica, Social i Mediambiental de les Societats de les Illes Balears a l'Horitzó 2030 (H2030), 2019

Consell Insular d'Eivissa. Estadístiques de Residus 2010 – 2018

Consell Insular d'Eivissa. Pla Director Sectorial de Prevenció i Gestió dels Residus No Perillosos de l'Illa d'Eivissa, abril del 2019

Consell Insular de Formentera. Pla Director Sectorial de Residus Urbans no Perillosos de l'Illa de Formentera, abril 2017

Consell Insular de Formentera. Dades d'entrada en planta de transferència 2014 – 2018

Consell Insular de Mallorca. Dades de tractament dels residus municipals de l'illa de Mallorca. Dades mensuals 2018 residus i Dades anuals 2010-2018 residus

REFERÈNCIES

Consell Insular de Mallorca. Pla Director Sectorial de Residus no Perillosos de l'illa de Mallorca, agost 2018

Consell Insular de Menorca. Pla Director Sectorial de Prevenció i Gestió de Residus No Perillosos de Menorca 2019 – 2025, febrer de 2019

Consorci de Residus i Energia de Menorca, Memòria de Residus 2010 – 2018

Govern d'Espanya. Ministeri d'agricultura, pesca i alimentació. Base de dades de consum en llars 2010 - 2018

Govern Illes Balears (GOIB). Conselleria Medi Ambient, Agricultura i Pesca. "Estado del Medio Ambiente en les Illes Balears. Informe de coyuntura 2016 – 2017"

Govern Illes Balears (GOIB). Conselleria Medi Ambient, Agricultura i Pesca. "Memoria del Centro de Coordinación de Limpieza del Litoral de les Illes Balears 2010 -2018"

Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminats de les Illes Balears

Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO). "Meat Consumption", 2014

Pricewaterhouse Coopers AG WPG. "Reuse and Recycling Systems for Selected Beverage Packaging from a Sustainability Perspective – An analysis of the ecological, economic, and social impacts of reuse and recycling systems and approaches to solutions for further development", 2011

Rezero –Fundació Prevenció Residus i Consum Responsable, Agència de Residus de Catalunya i Generalitat de Catalunya. "L'Estalvi econòmic associat a la prevenció de residus a la llar", 2008

Acrònims

CBPAE: Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica

GOIB: Govern de les Illes Balears

FORM: Fracció Orgànica de Residus Municipals

IBESTAT: Institut d'Estadística de les Illes Balears

INE: Institut Nacional d'Estadística

GEH: Gasos amb Efecte d'Hivernacle

HORECA: Hotels, Restaurants i Cafès

M: Milions

MAPAMA: Ministeri d'Agricultura i Pesca, Alimentació i Medi Ambient

PaP: Porta a Porta

PIB: Producte Interior Brut

RAEE: Residus d'Aparells Elèctrics i Electrònics

RAP: Responsabilitat Ampliada del Productor

RM: Residus Municipals

RS: Recollida Selectiva

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

(+34) 936 686 107

rezerocat

<http://rezero.cat>

info@rezero.cat